

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ:

В.о. завідувача кафедри,

д.е.н., професор

_____ **Світлана ХАЛАТУР**

“ _____ ” _____ **2022 р.**

ДИПЛОМНА РОБОТА

**Удосконалення управління оборотними активами
сільськогосподарського підприємства**

**Виконала: здобувач вищої освіти
освітньо-професійної програми
«Фінанси, банківська справа та
страхування»
зі спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»
Олександра ЧЕРЕНОВИЧ**

Керівник: доц. Лариса БРОВКО

Дніпро – 2022

Форма № Н – 9.01
(затверджена наказом
МОНмолодьспорту України
від 29 березня 2012 року № 384)

**ДНПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет обліку та фінансів

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Освітній ступінь магістр

Освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри

_____ Світлана ХАЛАТУР

«_____» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

на дипломну роботу здобувача вищої освіти

ЧЕРЕНОВИЧ ОЛЕКСАНДРИ ВІТАЛІЙНИ

Тема дипломної роботи «Удосконалення управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства».

Керівник роботи Бровко Лариса Іванівна, к.е.н., доцент

затверджені наказом ДДАЕУ від «29» листопада 2021 р. № 3640.

Строк подання здобувачем роботи – 14 лютого 2022 року.

Вихідні дані до роботи Річна фінансова звітність підприємства ТОВ «Пальміра» , інструктивні та законодавчі акти, нормативна та економічно-фінансова література.

Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розкрити).

1. Теоретико-методологічні основи управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства. 2. Комплексна оцінка фінансового стану та джерел формування оборотних коштів в ТОВ «Пальміра». 3. Напрями вдосконалення управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства. Висновки і пропозиції.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень).

1. Класифікація оборотних активів за ступенем ліквідності. 2. Класифікація оборотних активів сільськогосподарських підприємств. 3. Система показників використання оборотних в активів сільськогосподарських підприємств. 4. Фактори, що впливають на оборотність оборотних активів. 5. Фінансовий механізм управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства. 6. Динаміка прямих витрат на оплату праці ТОВ «Пальміра». 7. Аналіз динаміки показників майнового стану ТОВ «Пальміра» в 2016-2020рр. 9. Показники рентабельності ТОВ «Пальміра» в 2016-2020 рр. 9. Динаміка показників фінансової стійкості ТОВ «Пальміра» в 2016-2020 рр. 10. Тенденції зміни показників ліквідності та платоспроможності ТОВ «Пальміра» в 2016-2020 рр. 11. Динаміка показників ділової активності ТОВ «Пальміра». 12. Структура оборотних активів ТОВ «Пальміра» в 2020 році. 13. Структура майна і джерел фінансування ТОВ «Пальміра в 2020 році. 14. Динаміка джерел фінансування оборотних коштів ТОВ

«Пальміра». 15. Удосконалення механізму управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства. 16. Аналітичне вирівнювання чистого прибутку ТОВ «Пальміра» за період 2016-2021рр. 17. Динаміка та трендовий аналіз вартості оборотних активів ТОВ «Пальміра». 18. Кореляційно-регресійна модель коефіцієнту оборотності оборотних активів ТОВ «Пальміра».

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Теоретико-методологічні основи управління оборотними активами сільськогосподарських підприємств	вересень 2021	
2.	Комплексна оцінка фінансового стану та джерел формування оборотних коштів в ТОВ «Пальміра»	жовтень 2021	
3.	Напрями вдосконалення управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства	січень 2022	
4.	Висновки та пропозиції	01.02.2022	
5.	Оформлення дипломної роботи	07.02.2022	

Здобувач _____ Черенович О.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ Бровко Л.І.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	10
1.1. Економічна сутність оборотних активів та їх класифікація	10
1.2. Оцінка показників використання оборотних активів сільськогосподарського підприємства	14
1.3. Механізм управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства	18
Висновки до розділу 1	21
РОЗДІЛ 2. КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ ОБОРотНИХ АКТИВІВ В ТОВ «ПАЛЬМІРА»	22
2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Пальміра»	22
2.2. Комплексний аналіз фінансового стану ТОВ «Пальміра»	28
2.3. Аналіз структури і джерел формування оборотних коштів ТОВ «Пальміра»	37
Висновки до розділу 2	47
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА	50
3.1. Напрями удосконалення управління оборотними активами в ТОВ «Пальміра»	50
3.2. Визначення прогностного балансу сільськогосподарського підприємства та його фінансових результатів	52
3.3. Оптимізаційне моделювання управління оборотними активами ТОВ «Пальміра»	57
Висновки до розділу 3	62
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69
ДОДАТКИ	

РЕФЕРАТ

Тема: Удосконалення управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства.

Дипломна робота магістра: 77 с., 20 табл., 18 рис., 99 літературних джерел.

Метою роботи є поглиблене теоретико-методологічне дослідження удосконалення управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства.

Предмет дослідження: теоретико-методологічні підходи управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства та його удосконалення на прикладі ТОВ «Пальміра»

Об'єкт дослідження: процес управління оборотними активами та його удосконалення ТОВ «Пальміра».

Методи дослідження: метод синтезу, порівняння, причинно-наслідкового зв'язку, дедукції, індукції, аналогії, наукової абстракції, узагальнення, системні методи, методи фінансового планування і прогнозування, фінансового аналізу, трендового, детермінованого аналізу, кореляційно-регресійного аналізу.

Основні положення, які формують наукову новизну дипломної роботи наступні: удосконалено та систематизовано теоретико-методологічні підходи до визначення сутності економічної категорії «оборотні активи» сільськогосподарського підприємства, набули подальшого розвитку фінансово-економічні аспекти, що визначають напрями удосконалення управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства, а також дістали подальшого розвитку пропозиції використання оптимізаційної моделі щодо впливу окремих показників на оборотність та покращення структури активів на підставі економетричного моделювання. Отримані результати дослідження впроваджені в практичній діяльності ТОВ «Пальміра».

АНОТАЦІЯ

ОБОРОТНІ АКТИВИ, ОБОРОТНІСТЬ, УПРАВЛІННЯ
ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ, КОЕФІЦІЄНТ ОБОРОТНОСТІ,
ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА

АННОТАЦИЯ

ОБОРОТНЫЕ АКТИВЫ, ОБОРАЧИВАЕМОСТЬ, УПРАВЛЕНИЕ
ОБОРОТНЫМИ АКТИВАМИ, КОЭФИЦИЕНТ ОБОРАЧИВАЕМОСТИ,
ФИНАНСОВОЕ СОСТОЯНИЕ ПРЕДПРИЯТИЯ

ABSTRACT

CURRENT ASSETS, CURRENCY, CURRENT ASSETS
MANAGEMENT, TURNOVER RATIO, FINANCIAL STATUS OF THE
ENTERPRISE

ВСТУП

Оборотні активи виступають необхідною умовою здійснення ефективної виробничої та господарської діяльності сільськогосподарськими підприємствами, а їх недостатній обсяг під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів може негативно вплинути як на окремі фінансові коефіцієнти, так і на загальний фінансовий стан господарства.

Фінансове управління активами сільськогосподарського підприємства в значній мірі має істотний вплив на його фінансові результати. Важливою проблемою для аграрного виробництва є визначення потреби в обігових коштах та нормативів оборотних активів. Тому в умовах ринкової конкуренції особливої актуальності набуває питання удосконалення управління оборотними активами, проведення детального і своєчасного аналізу складу і структури оборотних активів, оцінки показників ділової активності сільськогосподарських виробників.

В сучасній економічній літературі проблемам аналізу та управління оборотними активами сільськогосподарських підприємств присвячені дослідження багатьох науковців, серед яких слід відзначити: Бутинця Ф.Ф., Ватченко О.Б., Голубко А.І., Катан Л.І., Кононова О. О., Кодацького В.П., Колодяжну К. А., Кулакову С.Ю., Лозовського Д.М., Ізмайлову К. В., Руденко А. В., Савицьку Г. В., Сороку І. Г., Ростиславова Б. Ф., Хліпальську В., Хоркіна Р. [14,15,18,31,34,41,43,44,50,84,85,89,93,94]. Але ці питання є недостатньо вивченими в галузі сільськогосподарського виробництва і тому потребують подальшого глибокого дослідження.

Метою дослідження є вивчення теоретико-методологічних і фундаментальних аспектів удосконалення управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства, а також запровадження положень практичного характеру щодо економіко-математичного моделювання управління оборотними активами в сільськогосподарському підприємстві.

Реалізація мети дипломної роботи передбачає постановку та вирішення наступних завдань:

- дослідити економічну сутність понять «оборотні активи» і «оборотний капітал»;
- ознайомитися з інформаційним забезпеченням управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства;
- розглянути механізм управління та показників, що використовуються при аналізі оборотних активів сільськогосподарського підприємства;
- надати загальну організаційно-економічну характеристику фінансово-господарської діяльності ТОВ «Пальміра»;
- проаналізувати майновий стан, показники рентабельності, фінансової стійкості, ліквідності та ділової активності сільськогосподарського підприємства;
- обґрунтувати необхідність напрямів удосконалення управління оборотними активами та покращення фінансового стану сільськогосподарського підприємства;
- здійснити економіко-математичного моделювання управління оборотними активами в сільськогосподарському підприємстві.

Об'єктом дослідження є процес удосконалення управління оборотними активами підприємства ТОВ «Пальміра».

Предметом дослідження є вивчення теоретичних основ та методичних підходів до удосконалення управління оборотними активами підприємства ТОВ «Пальміра».

Методи дослідження: загальнонаукові методи, системний підхід, метод синтезу, порівняння, причинно-наслідкового зв'язку, дедукції, індукції, аналогії, наукової абстракції, узагальнення, методи фінансового планування і прогнозування, фінансового аналізу, детермінованого аналізу. В процесі написання дипломної роботи також використані такі методи: проведення прогнозного економіко-математичного моделювання, кореляційно-регресійного аналізу при дослідженні рядів динаміки, проведення трендового

аналізу при вивченні відносних темпів зростання і приросту показників, ретроспективний аналіз та визначення основної тенденції динаміки показників минулого розвитку. В ході дослідження застосовано загальнонаукова методика системного підходу, аналізу і синтезу з метою визначення елементів механізму управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства. На підставі економіко-статистичного методу проведений фінансовий аналіз і оцінка фінансових показників, розроблені напрями удосконалення оборотними активами сільськогосподарського підприємства.

Практична цінність одержаних результатів та новизна полягає в науковому обґрунтуванні теоретико-методологічних підходів щодо удосконалення управління оборотними активами підприємства. Результати дослідження та окремі рекомендації щодо удосконалення управління оборотними активами впроваджено в практичну діяльність ТОВ «Пальміра».

Інформаційну урахування базу дослідження становили нормативні і законодавчі акти, його підручники, навчальні посібники, наукові праці та статті вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів з питань теорії і практики управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства, статистичні дані та матеріали бухгалтерського обліку та фінансової звітності ТОВ «Пальміра» за 2016-2020 роки.

Наукова новизна одержаних результатів. У результаті комплексного дослідження особливостей функціонування сільськогосподарських підприємств та існуючих систем управління оборотними активами отримано теоретичні та практичні результати, які відображають його новизну:

– удосконалено тлумачення сутності термінів «оборотні активи» і «оборотний капітал» – оборотний капітал є грошовим виразом оборотних активів та виступає частиною фінансових ресурсів сільськогосподарського підприємства вкладених в оборотні засоби та засоби обігу з метою забезпечення виробничого процесу операційної, інвестиційної та фінансової

діяльності сільськогосподарського підприємства та при ефективному використанні здатного приносити прибуток;

– набули подальшого розвитку підходи до визначення механізму управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства, а також уточнення його складових;

– дістали подальшого розвитку пропозиції щодо удосконалення управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства.

Практична цінність одержаних результатів полягає в науковому обґрунтуванні теоретико-методологічних підходів до підвищення фінансової стійкості підприємства. Результати дослідження щодо покращення фінансової стійкості підприємства та рекомендації впроваджено в роботу СТОВ «Вікторія».

Публікації. Результати наукового дослідження щодо фінансового забезпечення формування оборотних активів сільськогосподарського підприємства опубліковано в статті фахового видання «Економіка і держава» №1 (січень, 2022).

Структура та обсяг роботи. Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, додатків і списку використаних джерел із 99 найменувань. Основний зміст роботи викладено на 77 сторінках друкованого тексту. Робота містить 20 таблиць, 18 рисунків, 1 додаток.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Економічна сутність оборотних активів та їх класифікація

Визначенню сутності економічної категорії «оборотні активи» та їх класифікації приділено чимало наукових публікацій, авторами яких є насамперед видатні вчені і економісти, такі як: Бріхгем Е.Ф., Жмайлова О.Г., Стрілець В. В., Костенко М. В., Канцедал Н.Ю., Клімович І.М., Ганін В.П., Кірейцев Г.Г., Лиса О.В., Носов П.Л., Панадій О.П., Подольська В. О., Яріш О.В., Попазова О. В. [11,28,32,37,55-58,68,71,74,76,81]. Поступова трансформація ринкової економіки та відсутність в економічній науці єдиного підходу до ідентифікації дефініції «оборотні активи» зумовлюють окреслити напрям розвитку даного дослідження. Проте виникає необхідність подальшого вивчення також проблеми класифікації оборотних активів та удосконалення їх управління в сільськогосподарських підприємствах.

Сучасні суб'єкти господарювання мають за мету не тільки отримання високих доходів та прибутків, а й задля цього прагнуть підвищити ефективне виробництво якісної продукції і удосконалити управління виробничими процесами. Саме для цього необхідно в першу чергу потурбуватись про придбання сировини, матеріалів, паливно-мастильних засобів, насіння, добрив та забезпеченості іншими запасами і оборотними активами [47, с.133].

Згідно Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», оборотними активами виступають «гроші та їх еквіваленти, що не є обмеженими у використанні, а також інші активи, які призначаються для реалізації чи використання протягом одного операційного циклу або 12 місяців з дати балансу» [69].

Поняття «оборотні активи», на думку вченого Шелудько В.М., це активи, що приймають участь в обслуговуванні господарського процесу та здатні забезпечувати його безперервність [98, с. 65].

Професор Бланк І.А. пропонує розглядати оборотні активи з іншої сторони – «це активи, що характеризують сукупність майнових цінностей підприємства, обслуговуючих поточну виробничо-комерційну (операційну) діяльність і повністю споживаних протягом одного виробничо-комерційного циклу» [6, с.128].

Якщо провести аналіз існуючих в економічних дослідженнях трактувань сутності «оборотних активів», можемо побачити різні характеристики, що наводяться авторами, але всі вони поєднуються в матеріально-речовому складі, використовуються у виробничому процесі, споживаються протягом одного операційного циклу або року та враховується ступінь їх ліквідності [48, с.30].

Також ототожнення «оборотних активів» і «оборотних коштів» можна зустріти і в інших джерелах наукової літератури. Тка, за думкою Лахтіонової Л.А. і Савицької Г.В. оборотними активами являються засоби (кошти), що використовують підприємства у виробничому процесі одноразово та повністю здатні переносити свою вартість на новостворену продукцію [53, 85]. Але серед багатьох авторів економічної літератури частіше використовується терміни «оборотний капітал» і «оборотні кошти».

Так, наприклад, Моляков Д.С. розглядає оборотні кошти чи засоби, які «... є авансованою в грошовій формі вартістю для утворення і використання оборотних виробничих фондів і фондів обігу в мінімально необхідних розмірах, що забезпечують безперервність процесу виробництва і своєчасність здійснення розрахунків» [66, с.46].

Схоже визначення оборотних засобів надає Ковальов В.В.: «Оборотні кошти є вартістю, що авансується в грошовій формі, для планомірного утворення та використання оборотних виробничих фондів і фондів обігу в

мінімально необхідних розмірах, що забезпечують виконання підприємством виробничої програми і своєчасність здійснення розрахунків» [38, с.95].

Досліджуючи наукові праці Поддєрьогіна А.М., слід відокремити, що він вважає під оборотним капіталом - «кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди й фонди обігу для забезпечення безперервності процесу виробництва, реалізації продукції й одержання прибутку» [75, с. 237]. Тобто можна стверджувати, що оборотний капітал використовується підприємством як джерело інвестицій в елементи оборотних активів і він має суто вартісне вираження та призначений для формування та фінансової підтримки господарського виробничого циклу [83, с.65].

Цілком слушною є думка Опаріна В.М., що оборотні кошти «являють собою ту частину фінансових ресурсів, яка постійно перебуває в обігу; спрямовуються на придбання сировини, основних і допоміжних матеріалів, напівфабрикатів та інших елементів виробничих запасів. Частина цих коштів перебуває у незавершеному виробництві та в готовій нереалізованій продукції».

Науковець доводить, що оборотні кошти «призначені для забезпечення простого відтворення оборотних фондів, яке здійснюється як за рахунок власних оборотних коштів, так і залучених джерел – короткострокових кредитів і кредиторської заборгованості. При цьому дуже важливо встановити оптимальну структуру цих джерел [73, с.214].

Власні кошти повинні забезпечувати, на погляд автора, мінімальну стабільну потребу, без якої процес виробництва неможливий. Встановлення рівня забезпеченості підприємств власними оборотними коштами може здійснюватися шляхом їх нормування в адміністративному порядку та на основі самостійного визначення обсягів власних коштів, залучених в оборотні фонди. При самостійному встановленні обсягів власних оборотних коштів підприємство виходить зі своїх фінансових можливостей (розмірів статутного фонду) та доцільності спрямування початкових фінансових ресурсів в оборотні кошти» [73, с. 142].

Вивчаючи класифікацію оборотних активів сільськогосподарського підприємства варто узагальнити основні групи, які пропонують розглядати вчені-економісти за ступенем ліквідності (рис.1.1.).

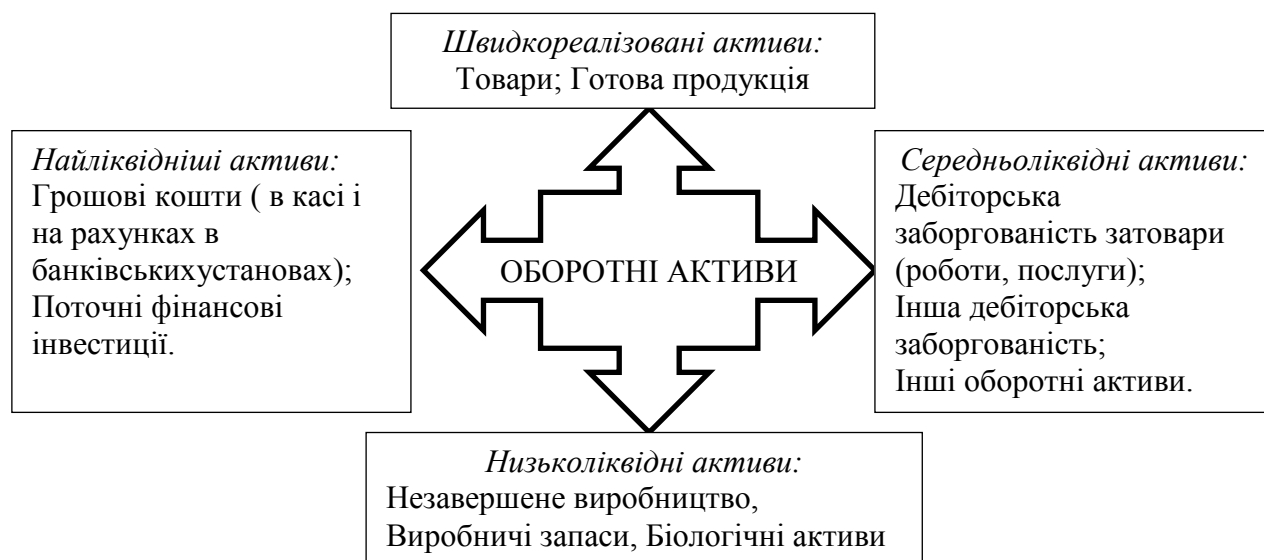

Рис.1.1. Класифікація оборотних активів за ступенем ліквідності *

**Власна розробка автора*

Оборотні активи, як наголошується певними акторами економічних публікацій, відіграють роль фондів обігу (розрахункових платіжних засобів і грошових коштів) та фондів виробничої сфери (оборотні кошти у виробничих запасах і обігові кошти у виробництві) [52, с.110]. Класифікація оборотних активів сільськогосподарських підприємств в залежності від сфер застосування зображена на рисунку 1.2.

Слід відзначити, що в наукових публікаціях прикладного і фундаментального спрямування визначається дві основні функції оборотних активів: виробничу та розрахунково-платіжну. Виробнича функція проявляється в тому, що переважна частина оборотних активів (засобів) в матеріальному і грошовому виразі зосереджена у сфері виробництва. Розрахунково-платіжна полягає у використанні частини оборотних активів для забезпечення своєчасності розрахункових операцій, що впливає в свою чергу на платоспроможність підприємства в цілому [35, с.151].

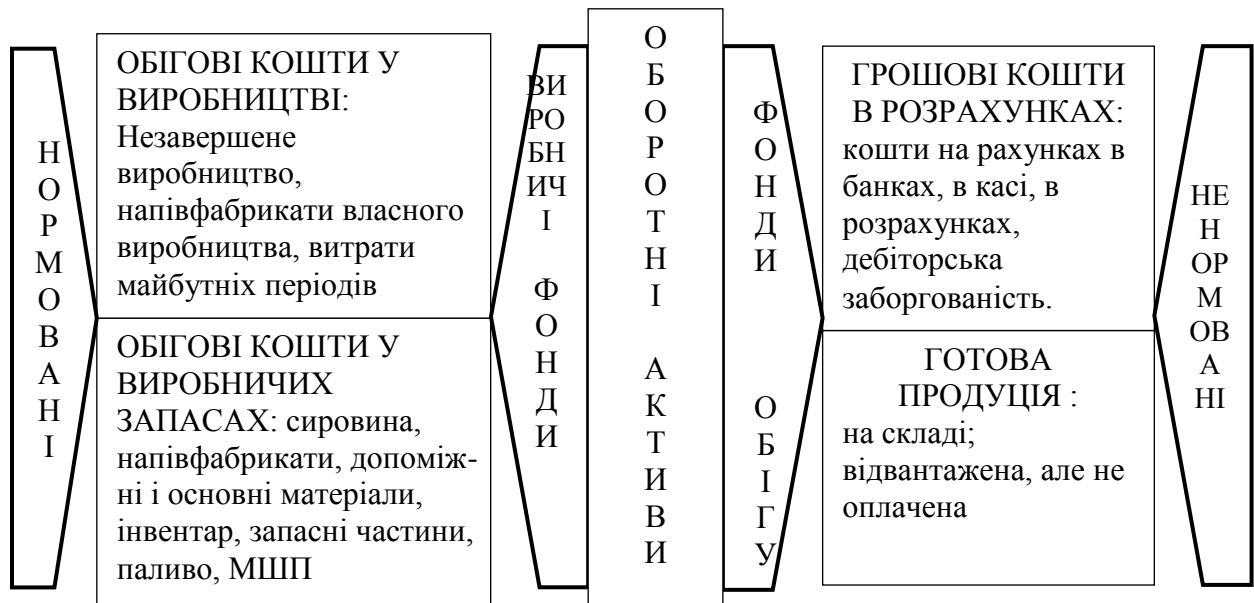

Рис.1.2. Класифікація оборотних активів сільськогосподарських підприємств

Отже, оборотний капітал є грошовим виразом оборотних активів та виступає частиною фінансових ресурсів сільськогосподарського підприємства вкладених в оборотні засоби та засоби обігу з метою забезпечення виробничого процесу та при ефективному використанні здатного приносити прибуток.

1.2. Оцінка показників використання оборотних активів сільськогосподарського підприємства

Методологічні підходи до визначення показників використання оборотних активів сільськогосподарських підприємств сформульовані традиційно за такими групами.

1. Оборотність оборотних активів (коефіцієнт трансформації) розраховується як відношення чистої виручки (доходу) від реалізації продукції до вартості коштів, інвестованих в активи, формула якої має вигляд:

$$Km = ЧВ / ВА \quad (3.1)$$

Цей показник характеризує величину чистого доходу, що припадає на одиницю вкладених грошових коштів в активи підприємства [40, с.75].

2. Коефіцієнт оборотності обігових коштів визначається як відношення чистого доходу від реалізації продукції (ЧВ) до обігових коштів (ОК) підприємства, він характеризує частку обігових коштів в чистому доході:

$$K_{ок} = ЧВ / ОК \quad (3.2)$$

3. Період одного обороту обігових коштів має вираження кількості днів у році (360) по відношенню до коефіцієнту оборотності обігових коштів ($K_{ок}$), представлений формулою:

$$P_{ок} = 360 / K_{ок} \quad (3.3)$$

Цей показник характеризує середній термін від витрачення коштів для виробництва продукції до отримання грошей за реалізовані товари чи послуги [56, с.74].

4. Коефіцієнт оборотності запасів можемо розрахувати за допомогою наступної формули, в якій C_v – собівартість виробленої продукції, C_z – середньорічна вартість запасів:

$$K_{оз} = C_v / C_z \quad (3.4)$$

Він показує скільки оборотів за операційний цикл або звітний рік здійснюється коштами, інвестованими у запаси підприємства, чим менше оборотів, тим швидше обертається вкладений у запаси оборотний капітал і скоріше трансформується в доходи [30, с.119].

5. Період одного обороту запасів ($P_{оз}$) виражений в днях, розраховується відповідно до формули, таким чином:

$$P_{оз} = 360 / K_{оз} \quad (3.5)$$

Характеризує період, протягом якого виробничі запаси сільськогосподарського підприємства перетворюються в грошові кошти.

6. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості показує на скільки раз виручка від реалізації більше дебіторської заборгованості, та визначається як відношення чистого доходу від реалізації продукції до

середньої дебіторської заборгованості сільськогосподарського підприємства, а формула розрахунку має вигляд:

$$Kодз = ЧВ / СДЗ \quad (3.6)$$

7. Період погашення дебіторської заборгованості слід визначати як обсяг кількості днів у році (360) по відношенню коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості, формула якого має вигляд:

$$Пндз = 360 / Кодз \quad (3.7)$$

8. Період погашення кредиторської пропонуємо визначити за такою формулою:

$$Ппкз = Скз * 360 / Св \quad (3.8)$$

9. Коефіцієнт оборотності готової продукції характеризує кількість перевищення виручки (чистого доходу) від реалізації продукції господарства від готової продукції, що міститься в запасах, і визначати його слід за формулою:

$$Когп = ЧВ / ГП \quad (3.9)$$

10. Період операційного циклу розраховується у такий спосіб:

$$Чоц = Поз + Пндз \quad (3.10)$$

де Поз – період одного обороту запасів, виражений в днях;

Пндз – період погашення дебіторської заборгованості, днів [46, с.102].

11. Період фінансового циклу визначається як різниця між періодом операційного циклу (Чоц) та періодом погашення кредиторської заборгованості (Ппкз), що відображено у такій формулі:

$$Чфц = Чоц - Ппкз \quad (3.11)$$

12. Коефіцієнт оборотності власного капіталу можна розрахувати як відношення чистого доходу від реалізації продукції (ЧВ) до вартості власного капіталу сільськогосподарського підприємства (ВК), вираженого за допомогою наступної формули:

$$Ковк = ЧВ / ВК \quad (3.12)$$

Таким чином, зобразимо графічно систему показників використання оборотних активів в сільськогосподарських підприємствах на рисунку 1.3.

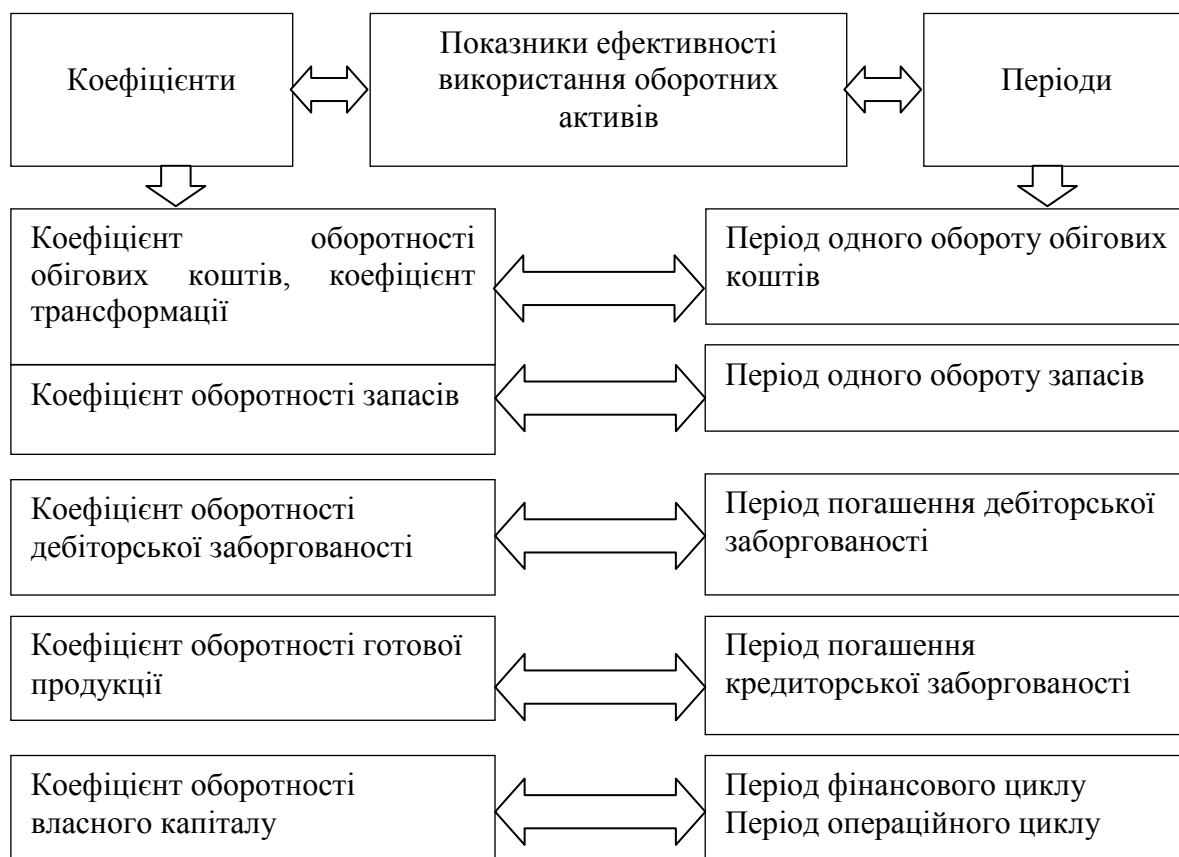

Рис.1.3. Система показників використання оборотних в активів сільськогосподарських підприємств

Розглядаючи фінансові показники, які характеризують ступінь ефективності використання оборотних активів в сільськогосподарських підприємствах, слід зазначити, що на них впливають певні фактори [64, с.17].

Серед таких факторів відзначимо: обсяги виручки (чистого доходу) від реалізації продукції, оборотний капітал (вартість оборотних активів або обігові кошти), обсяги запасів, готової продукції, незавершеного виробництва, дебіторської і кредиторської заборгованості, а також їх питома вага та співвідношення в структурі активів сільськогосподарського підприємства [55, с.36].

Рис.1.4. Фактори, що впливають на оборотність оборотних активів

Варто відзначити, що в сучасній економічній літературі немає єдиного встановленого нормативними актами підходу чи методики щодо оцінки коефіцієнти ділової активності підприємств, тому господарюючі суб'єкти, в тому числі і сільськогосподарські, самостійно обирають таку систему.

1.3. Механізм управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства

За допомогою ефективного здійснення політики щодо управління оборотним капіталом прискорюється оборотність оборотних активів і підвищується прибутковість сільськогосподарського підприємства. До змісту політики фінансового управління оборотними активами відносяться такі етапи:

- 1) вибір оптимального рівня та структури оборотних коштів,
- 2) визначення обсягів джерел фінансових ресурсів оборотних активів,
- 3) оптимізація структури оборотного капіталу підприємства,
- 4) прискорення оборотності оборотних активів,
- 5) врахування специфіки та сезонності виробництва сільськогосподарського підприємства [60, с.223].

В процесі аналізу теорій фінансового менеджменту, виявлено, що пропонується три основні підходи до управління оборотними коштами підприємств: консервативний, помірний та агресивний (рис.1.5).

При визначенні оптимального підходу та системному використанню зазначених інструментів фінансової політики щодо управління оборотними активами, сільськогосподарські підприємства здатні досягати вищих фінансових результатів в процесі здійснення операційної, фінансової чи інвестиційної діяльності [67, с. 63].

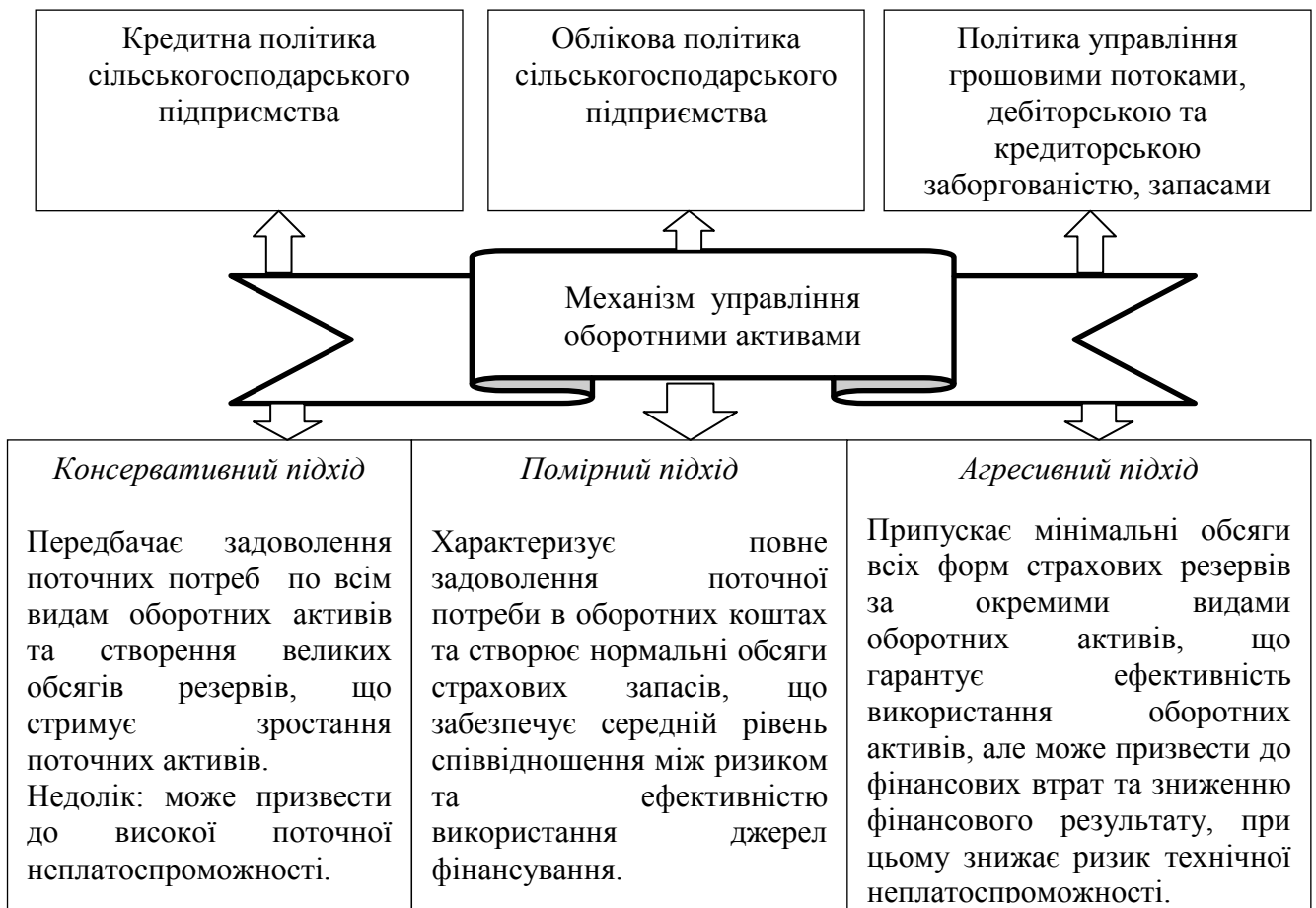

Рис.1.4. Фінансовий механізм управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства

Також слід враховувати формування ефективної кредитної політики сільськогосподарського підприємства, яка здійснюється в декілька етапів:

1. Проведення аналізу дебіторської заборгованості, її реструктуризація.

2. Вибір типу кредитора та оцінка кредитної політики в залежності від рейтингу.
3. Визначення прогностичної вартості оборотного капіталу, який буде спрямований на дебіторську заборгованість за товарним або споживчим кредитом.
4. Формування та створення системи кредитних умов для покупців чи постачальників.
5. Забезпечення використання в підприємстві заходів, спрямованих на рефінансування та повернення дебіторської заборгованості, застосування факторингових операцій.
6. Створення ефективних контролюючих систем за грошовими потоками, рухом оборотного капіталу, зокрема дебіторською заборгованістю.

Забезпечення вищезазначених заходів створюватиме оптимальні умови та дозволить приймати ефективні управлінські рішення щодо управління оборотними активами підприємства. Таким чином, механізм управління оборотними активами включає взаємозалежні елементи, поєднання яких здатне підвищити ефективність використання обігових коштів та мінімізувати фінансові втрати сільськогосподарського підприємства.

Висновки до розділу 1

Проведені дослідження обраного напрямку дозволили зробити наступні висновки:

1. В ході вивчення теоретичних та методологічних аспектів визначено, що оборотний капітал є грошовим виразом оборотних активів та виступає частиною фінансових ресурсів сільськогосподарського підприємства вкладених в оборотні засоби та засоби обігу з метою забезпечення виробничого процесу та при ефективному використанні здатного приносити прибуток.

2. Серед показників ділової активності приділяється увага детальному аналізу коефіцієнтам використання оборотних активів, але немає єдиного встановленого нормативними актами підходу чи методики щодо оцінки коефіцієнти ділової активності підприємств, тому господарюючі суб'єкти, в тому числі і сільськогосподарські, самостійно обирають таку систему.

Розглядаючи фінансові показники, які характеризують ступінь ефективності використання оборотних активів в сільськогосподарських підприємствах, слід зазначити, що на них впливають певні фактори. Серед таких факторів відзначимо: обсяги виручки (чистого доходу) від реалізації продукції, оборотний капітал (вартість оборотних активів або обігові кошти), обсяги запасів, готової продукції, незавершеного виробництва, дебіторської і кредиторської заборгованості, а також їх питома вага та співвідношення в структурі активів сільськогосподарського підприємства.

3. Охарактеризовано структуру та складові фінансового механізму управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства, який створює оптимальні умови та дозволить приймати ефективні управлінські рішення щодо управління оборотними активами підприємства. Таким чином, механізм управління оборотними активами включає взаємозалежні елементи, поєднання яких здатне підвищити ефективність використання обігових коштів та мінімізувати фінансові втрати сільськогосподарського підприємства.

РОЗДІЛ 2. КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ В ТОВ «ПАЛЬМІРА»

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Пальміра»

Товариство з обмеженою відповідальністю «Пальміра» розташоване у с. Петриківка, вул.Садова 1, Солонянського району Дніпропетровської області, має окремий статут, власні кореспондентські рахунки в банківських установах, складає фінансову звітність та звітує у фіскальні державні органи.

Виробничо-господарська діяльність ТОВ «Пальміра» пов'язана з вирощуванням зернових і зернобобових культур, реалізації виробленої сільськогосподарської продукції, надання послуг по очищуванню зерна, збиранню зернових, вирощування соняшнику, пшениці та виробництво продукції тваринництва – свиней, а останнім часом і ВРХ.

Площа підприємства складає 2523 га. На ній розташовано три виробничих підрозділи: насіннева станція, потокова лінія, підзвітний пункт. До основного виробництва відносяться вище перелічені операції з зерновими та олійними культурами.

До цехів допоміжного виробництва відноситься - автопарк, центральна ремонтна майстерня, механічний цех, електроцех, насіннева станція, потокова лінія, бухгалтерія, лабораторія.

Використання земельних угідь в 2020 році пов'язано в основному з діяльністю в рослинництві та вирощуванням озимої пшениці та інших зернових і зернобобових культур. Для того, щоб проаналізувати динаміку і структуру посівних площ у ТОВ «Пальміра» розглянемо таблицю 2.1.

З проведених розрахунків таблиці 2.1 видно, що загальна земельна площа зросла на 2,94 %, площа сільськогосподарських угідь підприємства збільшилась на 537 га або 43,24 %. Разом з цим бачимо, що на 1 працівника в 2016р. припадало 17,49 га сільськогосподарських угідь, а в 2020 р. кількість земельної площі збільшилась на 72 га та незважаючи на зміну середньооблікової чисельності працівників сільськогосподарських угідь

припадає в 2020 р. на 1 робітника 26,16 га, що більше на 49,56% або 8,67 га порівняно з 2016 роком. А ріллі в 2020 році припадає на 1 працюючого – 10,64 га, що менше на 6,29 га ніж в 2016 році.

Таблиця 2.1
Склад та структура земельних угідь ТОВ «Пальміра»

Показник	2016 р.		2017 р.		2018 р.		2019 р.		2020р.		2020р. у % до 2016 р.
	га	%	га	га	%	га	%	га	%	га	
Загальна земельна площа	2451	100	1923	100	1937	100	1944	100	2523	100	102,94
в т.ч. с.-г. угідь	1242	50,67	1710	88,92	1416	73,1	1000	51,44	1779	73,1	143,24
з них ріллі	1202	49,04	496	25,79	1000	51,63	1050	54,01	723,8	51,63	60,22
Прихо- диться на 1 робітника:											
- с.-г. угідь	17,49	-	20,85	-	17,70	-	13,33	-	26,16	-	149,56
- ріллі	16,93	-	23,78	-	12,50	-	14,0	-	10,64	-	62,87

Динаміку основних і оборотних засобів, рівень забезпеченості та ефективність їх використання в ТОВ «Пальміра» наведено в таблиці 2.2.

Як видно з таблиці 2.2, що протягом 2016-2020 рр. середньорічна вартість основних фондів збільшилась на 42,2%, і склала в 2020 році 14500 тис. грн., а середньорічна вартість оборотних фондів зросла на 66,8% і склала в 2020 році 166444 тис. грн.

Розрахунки свідчать, що фондозабезпеченість в розрахунку на 100 га с.-г. угідь збільшилась на 36,7% та фондоозброєність праці в розрахунку на 1 середньорічного працівника - на 71,5%, а фондовіддача в розрахунку на 100 грн. основних фондів знизилась на 24,2%, що пов'язано зі зниженням обсягу виручки підприємства. Показник фондомісткості на 100 грн. валової продукції склав 34,9грн., що на 32,0% більше в порівнянні з 2016 роком.

Таблиця 2.2

Динаміка основних і оборотних засобів, рівень забезпеченості та ефективність їх використання ТОВ «Пальміра»

Показник	2016р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020р.	2020р. в % до 2016 р.
Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн.	8656,5	10196,5	10665	12467	14500	142,2
Середньорічна вартість оборотних фондів, тис. грн.	20883,5	24952	110055	117615	41611	166,8
Фондозабезпеченість в розрахунку на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	697,0	596,3	753,2	1246,7	815,1	136,7
Фондоозброєність праці в розрахунку на 1 середньорічного працівника, тис. грн.	121,9	124,3	133,3	166,2	213,2	171,5
Фондовіддача в розрахунку на 100 грн. основних фондів, грн.	291,3	378,3	310,0	297,3	286,7	75,8
Фондомісткість 100 грн. валової продукції, грн.	34,3	26,4	32,3	33,6	34,9	132,0
Вартість оборотних фондів в розрахунку на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	1681,4	1459,2	7772,2	11761,5	2339,0	160,3

З проведених розрахунків динаміки структури і вартості основних та оборотних активів ТОВ «Пальміра» видно, що співвідношення оборотних і основних фондів підприємства нерівномірне, і в складі активів переважає частка оборотних коштів, питома вага якої складає в 2020 році 73,99%, а в грошовому виразі це 41611 тис.грн. Вартість оборотних фондів в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь становить в 2020 році 2339 тис. грн.,

що на 60,3% більше ніж в 2016 році. За даними додатку А розглянемо динаміку реалізації товарної продукції в ТОВ «Пальміра», так як діяльність господарства спрямована на виробництво продукції рослинництва і тваринництва, її реалізацію і отримання прибутку.

Із додатку А видно, що вартість реалізованої продукції збільшилась у 2020 році порівняно з 2016 роком на 16355 тис.грн., а саме в основному за рахунок продукції рослинництва: виробництво кукурудзи зросло на 1057,9 тис.грн., а соняшнику – на 10774,46 тис.грн.

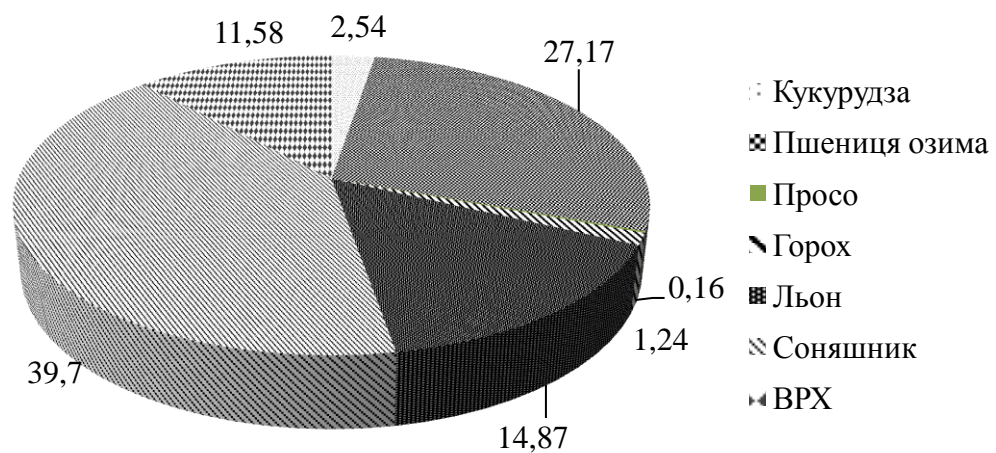

Рис. 2.1. Структура товарної продукції ТОВ «Пальміра»

Але підприємство в 2020 р. отримало доходи від реалізації продукції озимої пшениці менше на 246,17 тис.грн., ніж в 2016 році. Також простежується тенденція до зменшення виробництва проса на 896,66 тис.грн. та ріпаку на 531,95 тис.грн. В складі товарної продукції ТОВ «Пальміра» найбільшу питому вагу займає соняшник – 39,7 %.

Для ефективного ведення сільськогосподарського виробництва підприємство повинно бути забезпечене в достатній кількості трудовими ресурсами. Динаміка трудових ресурсів працівників наведено у табл. 2.3.

Середньооблікова чисельність працівників у 2020 році становила 68 осіб – це працівники рослинництва, а порівняно з 2017 роком відбулося

збільшення на 3 особи у галузі рослинництва і зменшення на 8 осіб в тваринництві.

Продуктивність праці збільшилась на 78,9%. За даними таблиці видно, що рівень валової продукції виробленої на підприємстві у галузі рослинництва підвищився на 78,9 %, кількість працівників знизилась на 4,2%, разом з тим зросли і затрати праці в 2,1 рази, в тому числі в рослинництві на 42,7 % і в тваринництві в 3 рази.

Таблиця 2.3

Динаміка трудових ресурсів та ефективність їх використання

ТОВ «Пальміра»

Показник	2016р.	2017р.	2018р.	2019 р.	2020р.	2020р. в % до 2016р.
Валова продукція, тис. грн. - всього:	25215	38575	33059	37067	41570,0	164,9
в т.ч. в рослинництві	22124,06	35464,27	29620,2	36175,8	35616,6	161,0
в тваринництві	2528,25	2765,6	2956,3	504,35	4815,4	190,5
Середньорічна кількість працівників, чол. – всього:	71	82	80	75	68	95,8
в т.ч. в рослинництві	38	67	70	52	68	178,9
в тваринництві	8	15	10	23	0	0
Продуктивність праці, люд.-год.	92540	97950	121800	90480	165592	178,9
Прямі затрати праці, тис. грн. – всього:	726,6	3915,2	1237	1788,8	1525,7	210,0
в т.ч. в рослинництві	430,4	3296,5	441	713,5	614,3	142,7
в тваринництві	296,2	618,7	796	1075,3	911,4	307,7

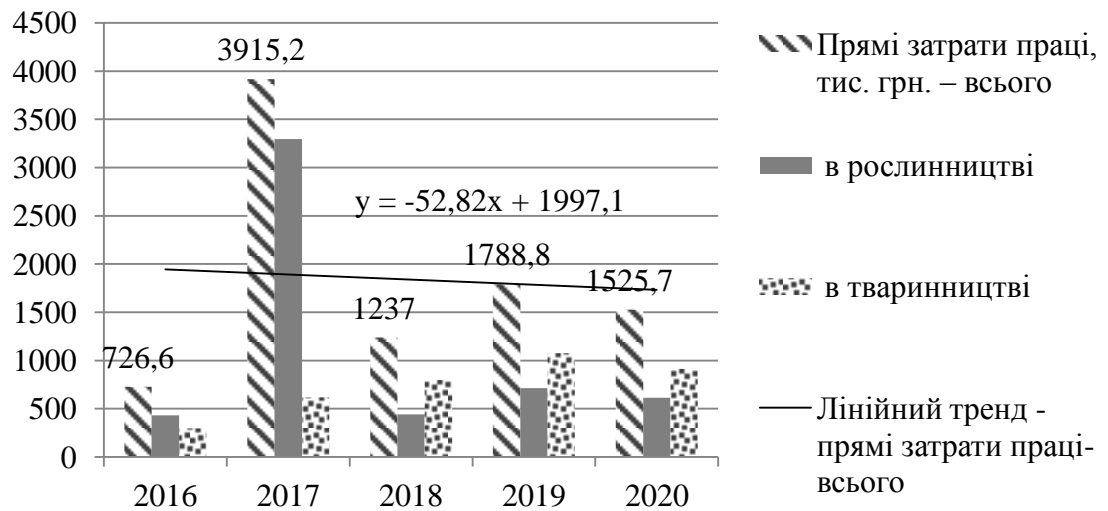

Рис.2.2. Динаміка прямих витрат на оплату праці ТОВ «Пальміра»

Наступним етапом стане аналіз основних показників фінансово-господарської діяльності підприємства ТОВ «Пальміра» за 2016-2020 роки, які наведено у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Основні показники виробничо-господарської діяльності ТОВ «Пальміра»

Показник	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.	2020р. в % до 2016р.
Припадає на 100 га с/г угідь, тис.грн. - основних фондів	6,97	5,96	7,53	12,47	8,15	116,9
-прямих затрат праці	11,91	2,60	8,62	6,97	69,05	579,6
Вироблено валової продукції, тис.грн в розрахунку на:	25215	38575	33059	37067	41570,0	164,9
- 100 га с/г угідь	2030,19	2255,85	2334,7	3706,7	2336,71	115,1
- 1 грн. основних фондів	2,91	3,78	3,0998	2,9733	2,87	98,4
- 1 середньорічного робітника	355,14	470,43	413,24	494,23	434,0397	122,2
Рівень рентабельності, %	76,72	6,48	25,81	28,92	9,76	-66,96 п.п.

За розрахованими показниками таблиці 2.4 видно, що в 2020 році в підприємстві припадає основних фондів на 100 га сільськогосподарських угідь на 16,9% більше ніж в 2016 році, прямі затрати праці збільшились в 5,79 рази, валової продукції вироблено більше на 64,9%, в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь валової продукції припадає більше на 15,1%, в на 1 середньорічного працівника вироблено валової продукції більше на 22,2% порівняно з 2016 роком, рівень рентабельності зменшився в 2020 році, а саме склав 9,76%, це на 66,96 відсоткових пункти менше порівняно з 2016 р. Зробимо підсумки, що причиною такого зниження рентабельності зростання окремих елементів собівартості, а також зменшення прибутковості підприємства.

2.2. Комплексний аналіз фінансового стану ТОВ «Пальміра»

При здійсненні комплексного аналізу фінансового стану сільськогосподарського господарюючого суб'єкта ТОВ «Пальміра» слід враховувати дані фінансової звітності, на підставі якої здійснимо розрахунки коефіцієнтів в таблицях 2.5-2.9.

Аналіз показників майнового стану ТОВ «Пальміра» за 2016-2020 роки, наведений в таблиці 2.5, свідчить, що частка основних засобів в активах підприємства сфері зменшилась на 9,2%. Так як на швидкість обертання капіталу впливає сума виручки від реалізації продукції, частка обігових коштів у виробничій сфері знизилась на 59,6%, при цьому частка оборотних виробничих активів стала менше на 58,77%, що в цілому негативно вплинуло на ефективну роботу підприємства.

Дані представлені на рисунку 2.3 свідчать, що найвищим показником в 2016 році був коефіцієнт оновлення основних засобів, який склав 0,712, а в 2020 році 0,631. Таким чином коефіцієнт оновлення основних засобів зменшився на 4,98%.

Таблиця 2.5

Динаміка майнового стану ТОВ «Пальміра»

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019р.	2020р.	Віднош. 2020 р. до 2016 р., (%)
Частка оборотних виробничих фондів	0,335	0,416	0,041	0,250	0,134	40,04
Частка в активах основних засобів	0,273	0,323	0,001	0,264	0,248	90,80
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,288	0,298	0,358	0,324	0,369	128,14
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,712	0,702	0,642	0,676	0,631	88,61
Частка оборотних виробничих активів	0,241	0,309	0,001	0,183	0,099	41,23
Частка оборотних виробничих фондів в обігових коштах	0,335	0,416	0,041	0,250	0,134	40,04
Коефіцієнт мобільності активів	2,551	2,157	182,299	2,699	2,844	111,50

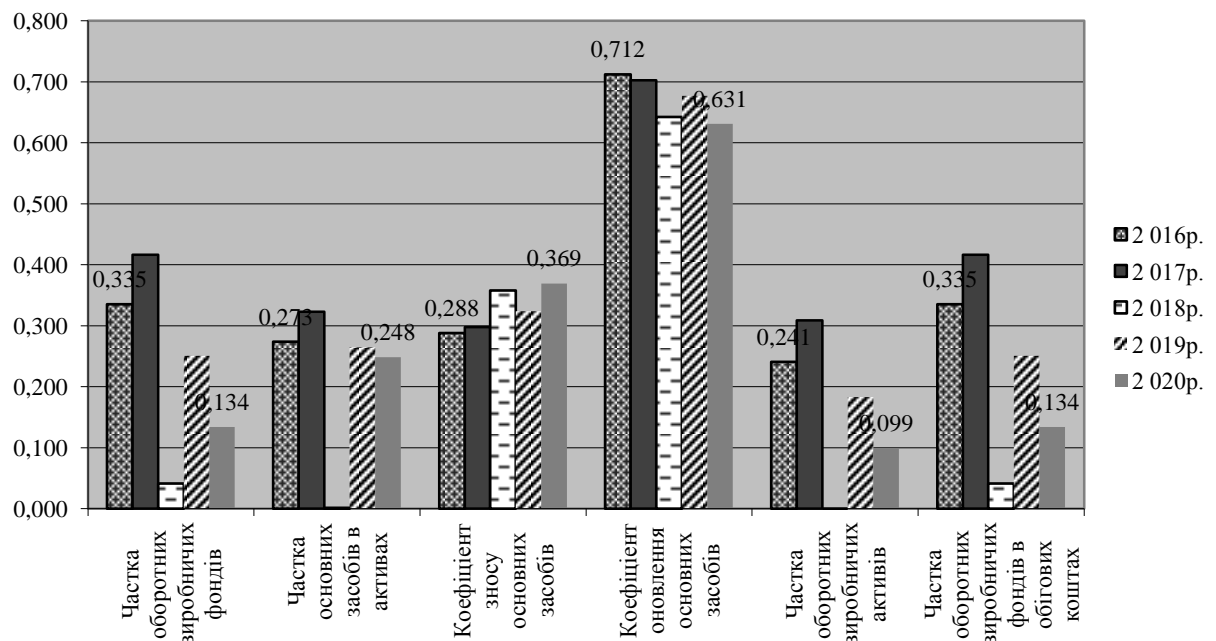

Рис. 2.3. Аналіз динаміки показників майнового стану ТОВ «Пальміра» в 2016-2020рр.

В досліджених роках коефіцієнт їх зносу підвищився на 28,14%. За цей же період коефіцієнт мобільності активів став більшим на 11,5%. Також в дослідженому періоді можна простежити тенденцію зниження частки оборотних виробничих фондів в оборотних коштах.

В цілому протягом останніх років в господарстві ТОВ «Пальміра» було достатньо коштів для нормальної операційної і фінансової діяльності.

Таблиця 2.6

Динаміка показників рентабельності ТОВ «Пальміра»

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхил. 2020 р. до 2016 р., (+,-)
Рентабельність активів за прибутком від звичайної діяльності	0,3642	0,0640	0,0007	0,1359	0,0595	-0,3047
Рентабельність капіталу(активів) за чистим прибутком	0,3016	0,5512	0,0937	0,0996	0,0432	-0,2584
Рентабельність власного капіталу	0,3869	0,0640	0,1532	0,1572	0,0667	-0,3203
Рентабельність виробничих фондів	0,7083	0,1014	0,3405	0,3041	0,1712	-0,5371
Рентабельність реалізованої продукції за прибу. від реалізації	0,5946	0,8294	0,6480	0,6254	7,7984	7,2038
Рентабельність реал. прод. за прибутком від операційної діяльності	0,5005	0,0601	0,1924	0,2151	0,8694	0,3689
Рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком	0,4924	0,0569	0,1877	0,2037	0,8258	0,3335
Коефіцієнт стійкості економічного зростання	2,2979	13,9968	5,9521	5,8902	13,9557	3,59
Період окупності власного капіталу (років)	3	16	15	7	17	14
Період окупності капіталу (років)	3	16	7	6	15	12

Деякі показники рівня рентабельності ТОВ «Пальміра» збільшилися на протязі 2017-2020 років, що видно з таблиці 2.6. Разом з тим видно, що окремі рівні рентабельності зменшилися - це рентабельність від звичайної діяльності – на 0,3047, капіталу(активів) за чистим прибутком– на 0,2584, власного капіталу на 0,3203.

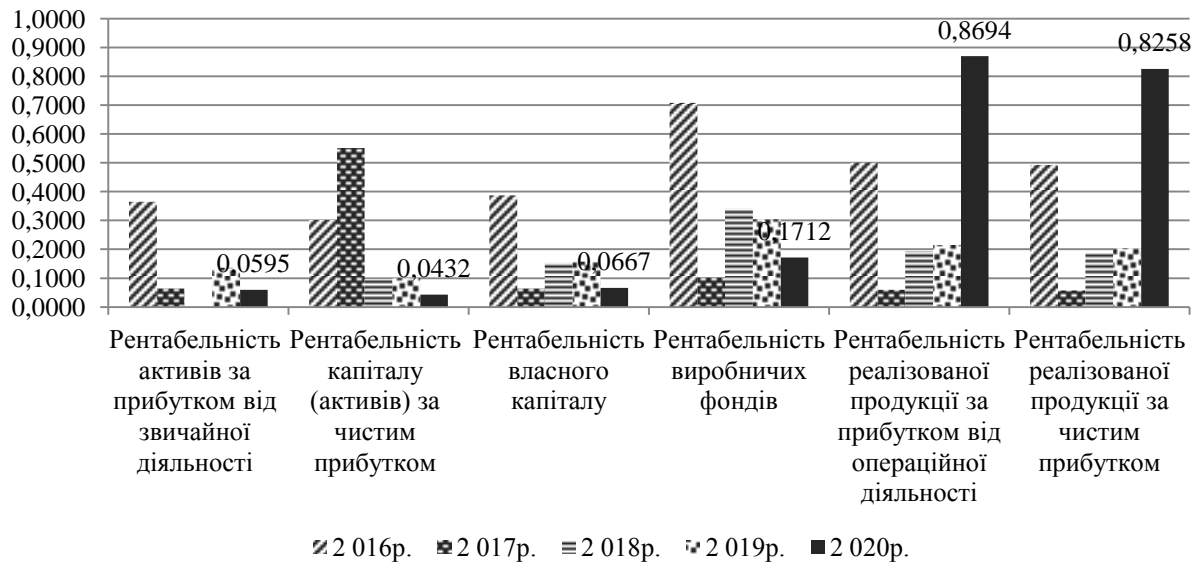

Рис. 2.4. Показники рентабельності ТОВ «Пальміра» в 2016-2020 рр.

Також з рисунку 2.4. видно, що в 2020 році прослідковується динаміка зростання рівня рентабельності реалізованої продукції за прибутком від операційної діяльності до 0,8694 та рентабельності реалізованої продукції за чистим прибутком до 0,8258. В цілому, ТОВ «Пальміра» має достатню ефективність виробництва, воно було прибутковим в 2020 році, а грошові кошти підприємства були використані ефективно.

За допомогою фінансової стійкості підприємства ТОВ «Пальміра» можемо визначити його фінансові можливості та перспективну платоспроможність. Представимо розрахункові показники динаміки фінансової стійкості ТОВ «Пальміра» в таблиці 2.7. Зробивши аналіз даних таблиці можна сказати, що фінансова стійкість ТОВ «Пальміра» в цілому покращилась за період 2016-2020 років. Про це свідчить збільшення активів, які фінансуються за рахунок власного капіталу і довгострокових зобов'язань.

Так підвищився коефіцієнт фінансової незалежності на 5,94%. Власні обігові кошти на протязі досліджених років збільшились на 63,77% або 14345,0 тис.грн., маневреність власних обігових коштів підвищилась в 3,11 рази, а коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів на 132,75%.

Таблиця 2.7

Динаміка фінансової стійкості ТОВ «Пальміра»

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Віднош. 2020 р. до 2016 р. , (+,-)
Власні обігові кошти	22494,0	22876,0	39670,0	35272	36839,0	163,77
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,918	0,885	0,202	0,815	0,855	93,11
Маневреність робочого капіталу	0,365	0,463	0,265	0,288	0,156	42,58
Маневреність власних обігових коштів	0,007	0,074	0,015	0,011	0,022	311,98
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	2,737	2,125	4,949	3,252	6,370	232,75
Коефіцієнт покриття запасів	1,208	1,395	4,337	1,748	1,124	93,05
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,941	0,922	0,197	0,865	0,888	94,40
Коефіцієнт фінансової залежності	1,063	1,085	5,073	1,156	1,126	105,94
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,701	0,656	0,974	0,687	0,709	101,12
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,059	0,078	0,803	0,135	0,107	181,67
Коефіцієнт фінансової стабільності	16,075	13,501	0,246	9,128	8,805	54,78
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,941	0,922	0,197	0,865	0,888	94,40

Але разом з тим зменшились такі показники як: коефіцієнт забезпечення активів власними коштами на 6,89%, маневреність робочого капіталу на 57,42%, коефіцієнт покриття запасів на 6,95%, коефіцієнт фінансової незалежності також став меншим на 5,6%, фінансової стабільності на 45,22%, коефіцієнту фінансової стійкості на 5,6%, що свідчить про збільшення використання позикових джерел фінансових ресурсів в підприємстві. Про це свідчить збільшення коефіцієнту концентрації позикового капіталу на 81,67%. Також незначно став більшим коефіцієнт маневреності власного капіталу на 1,12%.

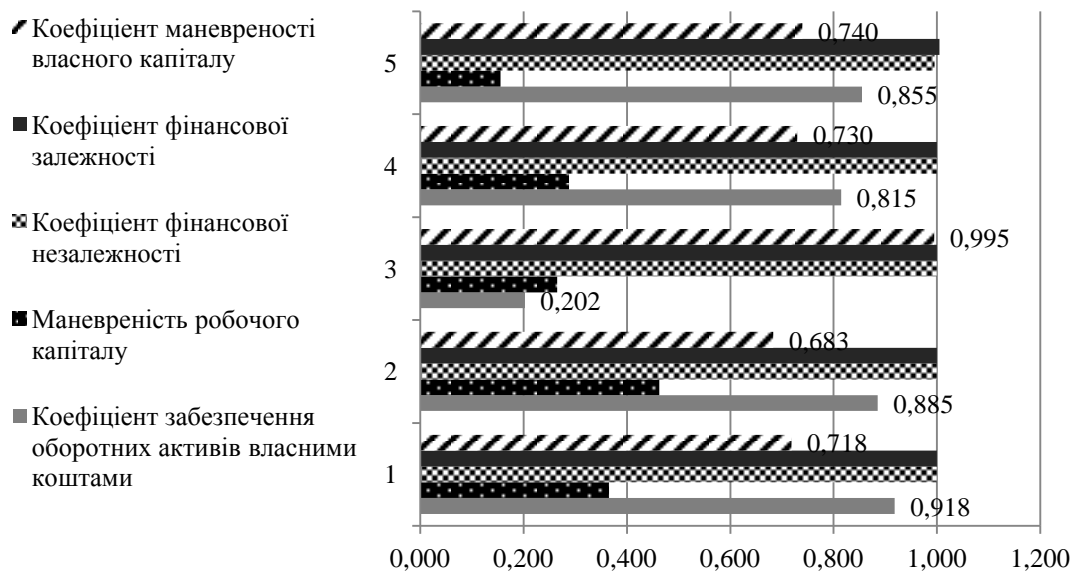

Рис. 2.5. Динаміка показників фінансової стійкості ТОВ «Пальміра» в 2016-2020 рр.

За допомогою показників ліквідності підприємства можна охарактеризувати відношення його найбільш ліквідних активів, тобто грошових коштів, ринкових цінних паперів, дебіторської заборгованості, до короткострокових зобов'язань. Динаміку та фінансовий аналіз показників ліквідності ТОВ «Пальміра» представлені у таблиці 2.8.

Згідно з проведеними розрахунками в таблиці 2.8 можна зробити висновок, що в ліквідності підприємства сталися істотні зміни. Так, на протязі 2016-2020 років показники ліквідності (платоспроможності) в ТОВ

«Пальміра» помітно покращились, що свідчить про здатність підприємства покривати в поточному періоді борги власними коштами і активами.

Таблиця 2.8

Динаміка ліквідності (платоспроможності) ТОВ «Пальміра»

Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення 2020 р до 2016 р., (+,-)
Коефіцієнт поточної ліквідності(коефіцієнт покриття)	1,359	10,009	1,183	7,703	7,298	5,94
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,344	5,840	1,134	5,774	6,319	4,97
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,064	0,658	0,003	0,067	0,137	0,07
Співвідношення короткострокової дебіт. та кред. заборгованості	0,14	2,446	3,858	97,970	26,698	26,56

Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття) збільшився на 5,94, а коефіцієнт співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості незначно збільшився на 26,56.

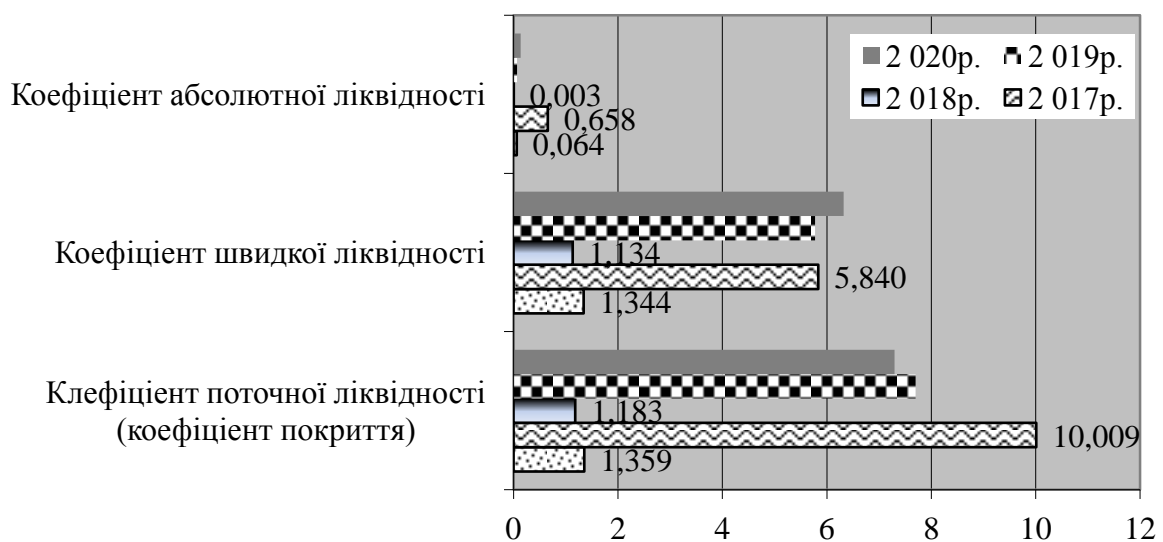

Рис. 2.6. Тенденції зміни показників ліквідності та платоспроможності ТОВ «Пальміра» в 2016-2020рр.

Така ситуація свідчить, що ТОВ «Пальміра» має спроможність ліквідувати короткострокову заборгованість та має здатність розрахуватись з кредиторами за рахунок дебіторів протягом одного року, а матеріальних активів і грошових коштів для цього на підприємстві достатньо. Коефіцієнт абсолютної ліквідності також збільшився – на 0,07, але не відповідає нормативним значенням в межах 0,2-0,5.

Таблиця 2.9

Показники ділової активності ТОВ «Пальміра»

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення 2020 р. до 2017 р., (+,-)
Оборотність активів ресурсовіддача	0,613	9,687	0,500	0,489	0,052	8,54
Коефіцієнт оборотності обігових коштів	630,375	2,384	0,976	1,542	0,159	0,03
Період одного обороту обігових коштів	0,571	151,027	368,755	233,460	2261,496	395997,42
Коефіцієнт оборотності запасів	3,069	3,644	4,151	3,651	0,726	23,64
Період одного обороту запасів (днів)	117,302	98,803	86,725	98,607	496,137	422,96
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (обороті)	12,128	13,422	0,197	0,172	0,518	4,27
Період погашення дебіторської заборгованості (днів)	29,682	26,822	1828,433	2087,994	695,405	2342,83
Період погашення кредиторської заборгованості (днів)	0,018	0,050	1,333	0,085	0,222	1221,08
Період операційного циклу (днів)	147	126	1915	2187	1192	810,66
Коефіцієнт оборотності власного капіталу (оборотність)	0,786	1,125	0,817	0,772	0,081	10,27

Протягом дослідженого періоду в ТОВ «Пальміра» дещо погіршились показники ділової активності. Так, коефіцієнт трансформації (оборотності активів) по підприємству порівняно з 2016 р. зменшився на 91,46% і в 2020 р. становив 0,052, тобто на 1 грн. оборотних активів припадало 0,052 грн. виручки від реалізації продукції. Значення коефіцієнту оборотності запасів в 2016-2020 рр. знизилося з 3,069 до 0,723, тобто на 76, 36% (рис.2.7), а коефіцієнту дебіторської заборгованості – на 95,73. Поряд зі зменшенням коефіцієнтів оборотності збільшилися періоди їх обертання, що уповільнює рух оборотних активів і таким чином зростає час для отримання доходу підприємства [10 с.47].

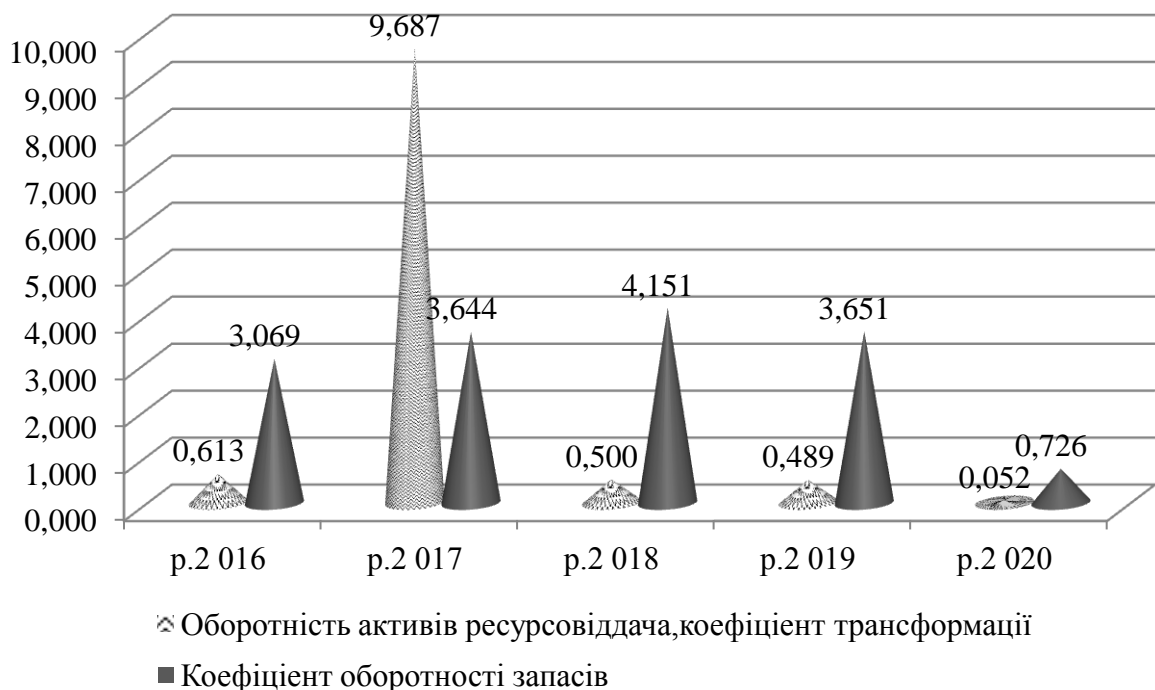

Рис.2.7. Динаміка показників ділової активності ТОВ «Пальміра»

Період операційного та фінансового циклу 2020 році в порівнянні з 2016 роком збільшився у 8 разів, а коефіцієнт оборотності власного капіталу знизився в досліджених роках на 89,43% складає в 2020 році 0,081, що говорить про погіршення ефективності використання власних фінансових ресурсів та оборотних коштів.

2.3. Аналіз структури і джерел формування оборотних коштів ТОВ «Пальміра»

Оборотні активи ТОВ «Пальміра» складаються з: коштів у розрахунках, оборотних коштів у виробництві, готової продукції, коштів в запасах, дебіторської заборгованості, виробничих запасів, товарно-матеріальних цінностей, незавершеного виробництва [79-80].

Наведемо наявність та стан оборотних активів підприємства ТОВ «Пальміра» протягом досліджуваних років, провівши розрахунки за допомогою форми 1 «Баланс».

Таблиця 2.10

Наявність та стан оборотних активів ТОВ «Пальміра»

Показник	2016р.	2017р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхил. 2020р. до 2016р. , +/-
Запаси:	19232	17429	19184	21431	33058	13826,0
виробничі запаси	8209	10580	7964	10153	5729	-2480,0
біологічні активи	2592	2947	6977	13113	940	-1652,0
незавершене виробництво	5332	3502	6613	6674	15880	10548,0
готова продукція	5684	3340	4606	4605	11449	5765,0
товари	7	7	-	-	-	-7,0
Дебіторська заборгованість за товари ,роботи,послуги	155	457	113415	148724	940	785,0
Дебіторська заборгованість за розрахунками:						
з бюджетом	-	-	27	56	193	193,0
Інша поточна дебіторська заборгованість	2079	2874	54491	66264	7090	5011,0
Грошові кошти	158	1671	576	353	800	642,0
Інші оборотні активи	274	7	25	1109	160	-114,0
Всього оборотних активів	24490	25414	194695	40534	42688	18198,0

Проведений аналіз показав, що станом на 2020 р. виробничі запаси зменшились на 2480 тис.грн. Але незважаючи на це 2020 році оборотних активів стало більше на 18198 тис.грн. Частка оборотних коштів знаходиться в біологічних активах, яка стала менше на 1652 тис.грн., дебіторська заборгованість за товари (послуги) збільшилась на 785 тис.грн., а готова продукції – на 5765 тис.грн. Наявність виробничих запасів в 2020 р. за даними ф. 1 «Баланс» підприємства ТОВ «Пальміра» становить 33058 тис. грн. Впродовж 2016-2020 р. в підприємстві обсяг виробничих запасів збільшився на 13826 тис.грн., або 71,89%. Відповідно до фінансової звітності структура оборотних активів в ТОВ «Пальміра» наведена в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Структура оборотних активів ТОВ «Пальміра»

Показник	2016р.	2017р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2020р. до 2016р. , +/-
Запаси:	78,53	68,58	9,85	52,87	77,44	-1,09
виробничі запаси	33,52	41,63	4,09	25,05	13,42	-20,10
біологічні активи	10,58	11,60	3,58	32,35	2,20	-8,38
незавершене виробництво	21,77	13,78	3,40	16,47	37,20	15,43
готова продукція	23,21	13,14	2,37	11,36	26,82	3,61
товари	0,03	0,03	0,00	0,00	0,00	-0,03
Дебіторська заборгованість за товари,роботи,послуги	0,63	1,80	58,25	366,91	2,20	1,57
Дебіторська заборгованість за розрахунками:						
з бюджетом	0	0	0,01	0,14	0,45	0,45
Інша поточна дебіторська заборгованість	8,49	11,31	27,99	163,48	16,61	8,12
Грошові кошти	0,65	6,58	0,30	0,87	1,87	1,23
Інші оборотні активи	1,12	0,03	0,01	2,74	0,37	-0,74
Всього оборотних активів	100	100	100	100	100	100

Динаміка складу та структури оборотних активів підприємства в 2016-2020 роках свідчить про зниження питомої ваги виробничих запасів в підприємстві на 20,1 процентні пункти. Дані таблиці 2.10 свідчать про зростання на підприємстві за 2016-2020 рр. обсягу незавершеного виробництва на 15,43 % пункти або в грошовому виразі на 10548 тис. грн., але питома вага біологічних активів знизилась на 8,38 % пункти порівняно з 2016 роком, що погіршує ліквідність та платоспроможність підприємства. Частка готової продукції зросла на 3,61 процентні пункти, таке зростання відбулося переважно за рахунок збільшення готової продукції на складі на 748,7 тис. грн.

Розглянемо структуру обігових коштів досліджуваного підприємства на рис. 2.8.

Рис. 2.8. Структура оборотних активів ТОВ «Пальміра» в 2020 році

Як бачимо з рисунку 2.8 переважна більшість питомої ваги 77,44% належить запасам підприємства, в складі яких найбільшу долю займає незавершене виробництво – 37,2%.

Для покращення роботи ТОВ «Пальміра» потрібно дотримуватись діючих правил розрахунків, не допускати прострочення, або зростання дебіторської та кредиторської заборгованості [86 с.347]. ТОВ «Пальміра» має

здатність розрахуватись з кредиторами за рахунок дебіторів протягом одного року, а оптимальне співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості повинно складати 1:1. Цей коефіцієнт показує здатність підприємства розрахуватись з кредиторами за рахунок дебіторів. На нашу думку, рекомендоване значення показника має дорівнювати одиниці. Отже, для того щоб з'ясувати чи достатньо коштів кредиторів підприємству ТОВ «Пальміра» для погашення дебіторської заборгованості необхідно дослідити структуру його оборотних і необоротних активів, а також співвідношення власного та позикового капіталу.

Оборотні активи (74%)	Власний капітал (89,3%)
Необоротні активи (26%)	Довгострокові зобов'язання (0,6)%
	Короткострокові зобов'язання (10,1%)

Рис. 2.9. Структура майна і джерел фінансування ТОВ «Пальміра» в 2020 році

Провівши аналіз складу і структури майна ТОВ «Пальміра» на рисунку 2.9, ми бачимо, що частка оборотних активів складає 74%, а необоротні активи займають лише 26%. Питома вага власного капіталу в пасивах балансу ТОВ «Пальміра» становить 89,3%, короткострокових зобов'язань – 10,1%, довгострокових зобов'язань найменше – 0,6%. Таким чином, в господарстві фінансуються необоротні активи і певна доля оборотних коштів за рахунок таких фінансових джерел: власний капітал та довгострокові

зобов'язання, Для більш докладного аналізу джерел формування майна потрібно визначити структуру власного й позикового капіталу (табл.2.12 - 2.14).

Таблиця 2.12

Динаміка структури власного капіталу ТОВ «Пальміра»

Джерело капіталу Роки	Наявність коштів, тис. грн.			Структура коштів, %		
	Статутний капітал	Нерозподілений прибуток	Разом	Статутний капітал	Нерозподілений прибуток	Разом
2016	3557	28528	32085	11,09	88,91	100
2017	3557	30723	34280	10,38	89,62	100
2018	3557	36927	40483	8,78	91,22	100
2019	3557	44477	48034	7,41	92,59	100
2020	3590	47910	51500	6,97	93,03	100
Відхилення 2020р. до 2016 р. + Δ	33	19328	19415	-4,12	4,12	×
Відношення 2020р. до 2016р. %	100,9	167,9	160,5	×	×	×

Дані, наведені в таблиці 2.12 відображають зміни в розмірі та структурі власного капіталу ТОВ «Пальміра», а саме відбулося збільшення власного капіталу на 60,5% або на 19415 тис. грн., порівняно з 2016 р., в тому числі за рахунок зростання нерозподіленого прибутку на 67,9% або 19328 тис.грн.

Резервний та додатковий капітал в підприємств ТОВ «Пальміра» впродовж 2016-2020 рр. відсутній, але формування резервного фонду на підприємства повинно досягати не менше 5% від статутного капіталу.

Таблиця 2.13

Динаміка позикового капіталу ТОВ «Пальміра»

Джерело капіталу	Наявність коштів, тис. грн.						
	2016	2017	2018	2019	2020	Відхилення 2020р. до 2016 р., Δ ±	Відношення 2020р. до 2016р. %
Довгострокові зобов'язання	10	377,0	255,0	2254,0	348,0	338,0	3480
Короткострокові кредити	415,0	81,0	-	-	-	-415,0	-
Кредиторська заборгованість за товари	315,0	1362,0	43532	2195,0	308,0	-7,0	97,78
Поточні зобов'язання:							
з бюджетом	25,0	393,0	324,0	718,0	313,0	288,0	1252,00
зі страхування	29,0	34,0	43,0	41,0	544,0	515,0	1875,86
з оплати праці	118,0	162,0	225,0	247,0	301,0	183	255,08
Інші поточні зобов'язання	1091,0	506,0	120499,0	2059,0	4381,0	3290,0	401,56
Разом	2006,0	2916,0	164879,0	7516,0	6197,0	4191,0	308,92

Крім того, до власних джерел фінансування можна віднести амортизаційний фонд підприємства. Амортизаційні відрахування не збільшують величину власного капіталу, а створений фонд виступає важливим джерелом, за рахунок якого підтримується діюче виробництво в умовах незначної рентабельності господарювання. Але недивлячись на те, що за період з 2016 по 2020 р. сума зносу основних засобів зросла на 5004 тис. грн., або на 53,69 сума амортизації (зносу) основних засобів збільшилась на 4610 тис.грн., а цих коштів недостатньо для їх оновлення. Отже, такі фінансові ресурси є недостатніми як джерела формування для оновлення основних засобів.

Таблиця 2.14

Структура позикового капіталу ТОВ «Пальміра»

Джерело капіталу	Структура коштів, %					Відхилення пунктів структури ±, %
	2016	2017	2018	2019	2020	
Довгострокові зобов'язання	0,50	12,93	0,15	29,99	5,62	5,12
Короткострокові кредити	1,20	0,22	-	-	-	-1,20
Кредиторська заборгованість за товари	0,90	3,53	17,49	3,80	0,53	-0,38
Поточні зобов'язання:						
з бюджетом	0,07	1,01	0,13	1,23	0,53	0,46
зі страхування	0,08	0,09	0,02	0,07	0,92	0,83
з оплати праці	0,34	0,41	0,09	0,42	0,51	0,17
Інші поточні зобов'язання	2,87	1,20	22,54	3,12	6,29	3,42

З таблиці 2.14 видно, що довгостроковим зобов'язанням належить найбільша питома вага в 2019 році – 29,99%, і в 2020 році – 5,62 %. Кредиторська заборгованість за товари становить 0,53%, що менше на 0,38 процентних пункти ніж в 2016 році, а короткострокові кредити банків відсутні з 2018 р. по 2020р.

На основі вихідних даних балансу розглянемо джерела формування оборотних коштів ТОВ «Пальміра». Проведемо аналіз джерел формування обігових коштів ТОВ «Пальміра» за допомогою даних таблиці 2.15.

Таблиця 2.15

Аналіз джерел формування оборотних активів ТОВ «Пальміра»

Показник	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.	Відхилення 2020р. до 2016р.	
						тис. грн.	%
Власний капітал	32085	34280	40483	48034	51500	19415	160,5
Позиковий капітал	2006	2916	164879	7516	6197	4191	308,92
Всього обігових коштів	34091	37196	205362	55550	57697	23606	169,24

Аналізуючи джерела фінансування обігових коштів зробимо наступні висновки, обігові кошти ТОВ «Пальміра» протягом досліджених років зросли на 69,24 % або 23606 тис.грн.

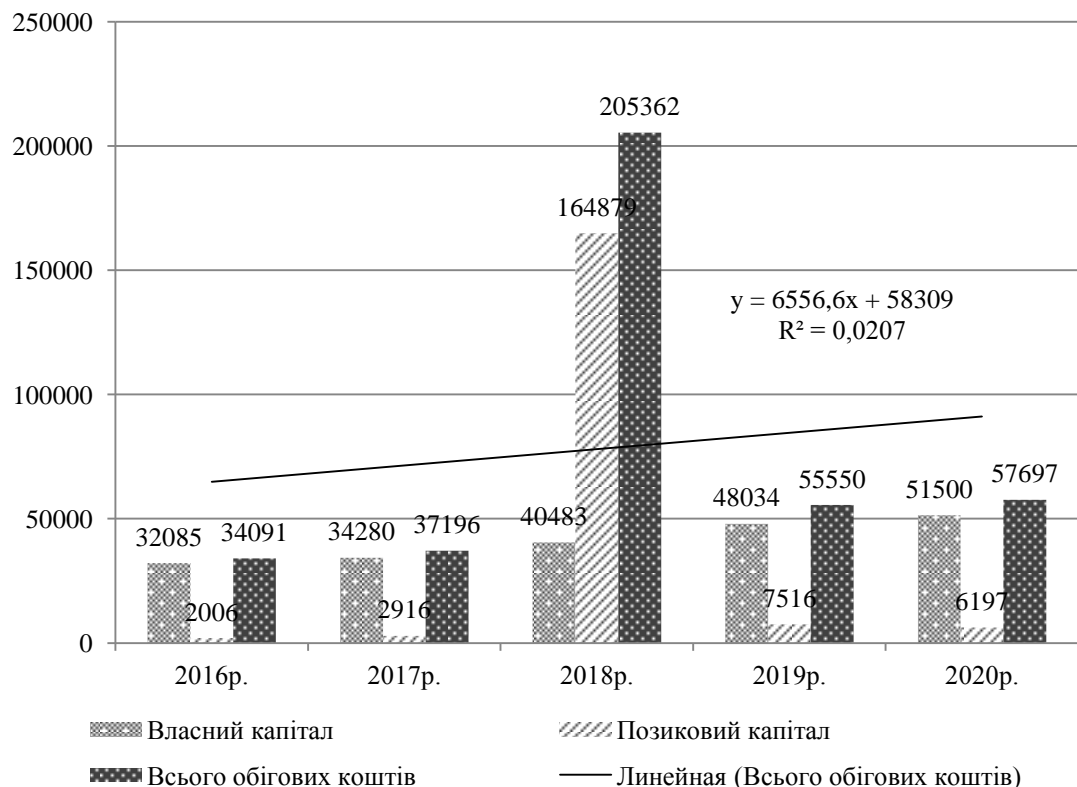

Рис.2.10. Динаміка джерел фінансування оборотних коштів ТОВ «Пальміра»

В першу чергу слід звернути увагу на те, що на підприємстві обсяг джерел утворення обігових коштів збільшився за рахунок позикового капіталу в 3 рази, а власного капіталу- на 60,5 %. Це сталося внаслідок зменшення робочого капіталу (виробничих запасів), біологічних активів, а також відповідним чином зменшилися інші оборотні активи на 114 тис. грн., в порівнянні 2016 роком, що позитивно впливає на капітал підприємства.

При аналізі динаміки складу та структури джерел фінансування ТОВ «Пальміра» за 2016 – 2020 рр. необхідно зазначити, що власний капітал займає більшу частку, ніж позиковий. В той же час відбулося зростання не тільки частки позикового капіталу, але й його розміру на 19415 тис. грн.

В ході проведення оцінки та аналізу оборотних активів особлива увага приділяється розрахункам показників їх оборотності, тому на цьому етапі важливо визначити швидкість перетворення коштів вкладених в оборотний капітал підприємства [87 с.14]. Проведемо детальний аналіз коефіцієнту трансформації ТОВ «Пальміра» в таблиці 2.16.

Таблиця 2.16

Динаміка коефіцієнта трансформації ТОВ «Пальміра»

Показник	2016р.	2017р.	2018 р.	2019р.	2020р.	Зміни 2020 р. від 2016р.	
						+/-	%
Чистий дохід, тис. грн.	25215	38575	33059	37067	4157	-21058	16,49
Оборотні активи, тис. грн.	34091	37195	205362	55550	57969	23878	170,04
Обіговість активів, коефіцієнт трансформації	1,35	0,96	6,21	1,50	13,94	12,59	1031,42

Проведений аналіз динаміки коефіцієнту трансформації ТОВ «Пальміра» в таблиці 2.16 свідчить, що впродовж 2016-2020 рр. відбувається суттєве зростання показника на 12,59, що пояснюється значним збільшення вартості оборотних активів підприємства на 70,04% або 23878 тис.грн., яке характеризує оборотність активів з позитивної сторони.

Висновки до розділу 2

1. Виробничо-господарська діяльність ТОВ «Пальміра» пов'язана з вирощуванням зернових і зернобобових культур, реалізації виробленої сільськогосподарської продукції, надання послуг по очищуванню зерна, збиранню зернових, вирощування соняшнику, пшениці та виробництво продукції тваринництва – свиней, а останнім часом і ВРХ. Протягом 2016-2020 рр. загальна земельна площа ТОВ «Пальміра» зросла на 2,94 %, площа сільськогосподарських угідь підприємства збільшилась на 537 га або 43,24 %, на 1 працівника в 2016р. припадало 17,49 га сільськогосподарських угідь, а в 2020 р. кількість земельної площі збільшилась на 72 га. Фондозабезпеченість в розрахунку на 100 га с.-г. угідь збільшилась на 36,7% та фондоозброєність праці в розрахунку на 1 середньорічного працівника - на 71,5%, а фондівіддача в розрахунку на 100 грн. основних фондів знизилась на 24,2%, що пов'язано зі зниженням обсягу виручки підприємства. Вартість оборотних фондів в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь становить в 2020 році 2339 тис. грн., що на 60,3% більше ніж в 2016 році. Рівень рентабельності зменшився в 2020 році, а саме склав 9,76%, це на 66,96 відсоткових пункти менше порівняно з 2016 р.

2. Аналіз показників майнового стану ТОВ «Пальміра» за 2016-2020 роки свідчить, що частка основних засобів в активах підприємства сфері зменшилась на 9,2%. Частка обігових коштів у виробничій сфері знизилась на 59,6%, при цьому частка оборотних виробничих активів стала менше на 58,77%, що в цілому негативно вплинуло на ефективну роботу підприємства. Коефіцієнт оновлення основних засобів зменшився на 4,98%. В досліджених роках коефіцієнт їх зносу підвищився на 28,14%. За цей же період коефіцієнт мобільності активів став більшим на 11,5%. Знизились такі показники рентабельності підприємства – від звичайної діяльності – на 0,3047, капіталу(активів) за чистим прибутком – на 0,2584, власного капіталу на 0,3203. В 2020 році прослідковується динаміка зростання рівня рентабельності реалізованої продукції за прибутком від операційної

діяльності до 0,8694 та рентабельності реалізованої продукції за чистим прибутком до 0,8258.

3. Власні обігові кошти на протязі досліджених років збільшились на 63,77% або 14345,0 тис.грн., маневреність власних обігових коштів підвищилась в 3,11 рази, а коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів на 132,75%. Одночасно зменшились такі показники як: коефіцієнт забезпечення активів власними коштами на 6,89%, маневреність робочого капіталу на 57,42%, коефіцієнт покриття запасів на 6,95%, коефіцієнт фінансової незалежності також став меншим на 5,6%, фінансової стабільності на 45,22%, коефіцієнту фінансової стійкості на 5,6%, що свідчить про збільшення використання позикових джерел фінансових ресурсів в підприємстві. Про це свідчить збільшення коефіцієнту концентрації позикового капіталу на 81,67%. Також незначно став більшим коефіцієнт маневреності власного капіталу на 1,12%.

4. Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття) збільшився на 5,94, а коефіцієнт співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості незначно збільшився на 26,56. Протягом дослідженого періоду в ТОВ «Пальміра» дещо погіршились показники ділової активності. Так, коефіцієнт трансформації (оборотності активів) по підприємству порівняно з 2016 р. зменшився на 91,46% і в 2020 р. становив 0,052, тобто на 1 грн. оборотних активів припадало 0,052 грн. виручки від реалізації продукції. Значення коефіцієнту оборотності запасів в 2016-2020 рр. знизилося з 3,069 до 0,723, тобто на 76, 36% (рис.2.7), а коефіцієнту дебіторської заборгованості – на 95,73.

5. В розмірі та структурі власного капіталу ТОВ «Пальміра», а саме відбулося збільшення власного капіталу на 60,5% або на 19415 тис. грн., порівняно з 2016 р., в тому числі за рахунок зростання нерозподіленого прибутку на 67,9% або 19328 тис.грн. Аналіз джерел фінансування обігових коштів зробимо показав, що обігові кошти ТОВ «Пальміра» протягом досліджених років зросли на 69,24 % або 23606 тис.грн. В підприємстві обсяг

джерел утворення обігових коштів збільшився за рахунок позикового капіталу в 3 рази, а власного капіталу – на 60,5 %

6. При аналізі динаміки складу та структури джерел фінансування ТОВ «Пальміра» за 2016 – 2020 рр. необхідно зазначити, що власний капітал займає більшу частку, ніж позиковий. В той же час відбулося зростання не тільки частки позикового капіталу, але й його розміру на 19415 тис. грн. Довгостроковим зобов'язанням належить найбільша питома вага в 2019 році – 29,99%, і в 2020 році – 5,62 %. Кредиторська заборгованість за товари становить 0,53%, що менше на 0,38 процентних пункти ніж в 2016 році, а короткострокові кредити банків відсутні з 2018 р. по 2020р. Проведений аналіз динаміки коефіцієнту трансформації ТОВ «Пальміра» свідчить, що впродовж 2016-2020 рр. відбувається суттєве зростання показника на 12,59, що пояснюється значним збільшення вартості активів підприємства на 70,04% або 23878 тис.грн., яке характеризує обіговість активів з позитивної сторони.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Напрями удосконалення управління оборотними активами в ТОВ «Пальміра»

Як показує аналіз наукових економічних публікацій, в сфері досліджень щодо удосконалення систем управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства відсутній системний підхід до методик прогнозування та розрахунків параметрів ефективної політики матеріально-технічного постачання сировини та матеріалів, управління запасами, готовою продукцією, грошовими коштами, незавершеним виробництвом чи дебіторською заборгованістю, рухом грошових потоків [97].

Тому важливим вектором підвищення ефективності використання оборотного капіталу має бути застосування комплексу заходів, направлених на підвищення рівня технологічності нормування оборотних активів та планування обігових коштів.

Удосконалена модель фінансового механізму управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства включатиме такі елементи, як організаційна, процесуальна, інформаційна, функціональна підсистема, а також складові оборотних активів за видами, яким слід приділяти особливу увагу.

На нашу думку, слід відокремити роль суб'єктів та об'єктів управління оборотними активами. До суб'єктів управління відносяться загальні збори засновників, члени правління підприємства, фінансовий відділ та інші відділи та підрозділи.

Об'єктами системи управління оборотними активами виступають самі елементи оборотних активів чи оборотного капіталу підприємства – товарні запаси, дебіторська заборгованість, грошові залишки, кредити, форма яких перетворюється в процесі виробництва.

На рисунку 3.1. представимо удосконалену модель фінансового механізму управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства.

Рис. 3.1. Удосконалення механізму управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства

Першочергова роль в удосконаленні управління оборотними активами має бути відведена, на нашу думку, раціональній організації збуту сільськогосподарської продукції на основі вивчення кон'юнктури ринку, створення оптимальних розмірів запасів, своєчасному поверненню дебіторської заборгованості, дотриманні договірної і платіжної дисципліни.

Основні напрями удосконалення управління оборотними активами в сільськогосподарському виробництві, на наш погляд, наступні:

- прискорення оборотності оборотного капіталу;
- організація збуту сільськогосподарській продукції на основі вивчення кон'юнктури ринку, створення маркетингових служб, дотриманні договірної і платіжної дисципліни;
- оптимальне співвідношення основних і оборотних засобів;
- скорочення часу перебування оборотних коштів в незавершеному виробництві;
- вдосконалення системи розрахунків за товари (роботи, послуги) і своєчасний аналіз платоспроможності клієнтів;
- раціональне планування оборотних коштів на основі їх нормування;
- формування ефективної кредитної політики.

3.2. Визначення прогностного балансу сільськогосподарського підприємства та його фінансових результатів

При визначенні прогностного балансу сільськогосподарського підприємства ТОВ «Пальміра» та його фінансових результатів використаємо інформацію фінансової звітності. Для того, що розрахувати показники прогностного балансу ТОВ «Пальміра» використовуємо наступні вхідні дані: спочатку визначаємо середньорічний темп росту чистого доходу за останні п'ять років, який становить 153% (або коефіцієнт 1,53). В прогностному 2021 році плануємо, що чистий дохід (ЧД) має темпи приросту 153 % порівняно з 2020 роком, яка розрахована наступним чином:

$$\text{Чистий дохід ЧД} = 41570 * 1,53 = 63602,1 \text{ (тис. грн.)} \quad (3.1)$$

Оскільки темпи росту собівартості також не повинні перевищувати цей показник, тому собівартість реалізованої продукції (Св) дорівнює:

$$\text{Собівартість Св} = 35173 * 1,53 = 53814,7 \text{ (тис. грн.)} \quad (3.2)$$

Далі ми аналогічно плануємо, що валюта балансу також зросте середнім темпом за останні п'ять років на 153%. Здійснимо розрахунки

шляхом середньорічної величини валюти балансу (Вб) у 2020 році помноженої на темп приросту 153%:

$$\text{Валюта балансу Вб} = 57969 * 1,53 = 88692,57 \text{ (тис. грн.)}. \quad (3.3)$$

Варто також врахувати, що ТОВ «Пальміра» є сільськогосподарським підприємством, тому визначає оптимальну структуру активів: 60% - необоротні і 40% - оборотні. В структурі балансу підприємства основні фонди та необоротні активи (НА) становитимуть за планом в 2021 році

$$\text{Необоротні активи НА} = 15009 * 1,53 = 22963,77 \text{ (тис. грн.)}. \quad (3.4)$$

Оборотні активи (ОА) ТОВ «Пальміра» в 2021 році становитимуть :

$$\text{Оборотні активи ОА} = 88692,57 - 22963,77 = 65728,8 \text{ (тис. грн.)} \quad (3.5)$$

При цьому в складі оборотних активів необхідно врахувати, що середньорічна вартість запасів у 2021 році зростає не більше, ніж темп росту планованого чистого доходу. Тому сума виробничих запасів (Вз) ТОВ «Пальміра» в 2021 році складатиме:

$$\text{Сума виробничих запасів Вз} = 1,53 * 33058 = 50578,74 \text{ (тис. грн.)}. \quad (3.6)$$

Для того, щоб забезпечити нормальну фінансову стійкість підприємству необхідно сумою власного капіталу (ВК) та довгострокових зобов'язань (ДЗ) покривати вартість необоротних активів та запасів. Отже, вони становитимуть:

$$\text{ВК} + \text{ДЗ} = \text{НА} + \text{Вз} = 22963,77 + 50578,74 = 73542,51 \text{ (тис. грн.)}. \quad (3.7)$$

Поточні зобов'язання (ПЗ) ТОВ «Пальміра» пропонуємо розрахувати таким чином :

$$\text{Поточні зобов'язання (ПЗ)} = 65728,8 - 50578,74 = 15150,06 \text{ (тис. грн.)}. \quad (3.8)$$

Визначимо величину грошових коштів та їх еквівалентів, яка є оптимальною для забезпечення мінімального рівня абсолютної ліквідності:

$$\text{ГК} = 0,2 * 15150,06 = 3030,012 \text{ (тис. грн.)}. \quad (3.9)$$

Наступним кроком стане розрахунок суми дебіторської заборгованості складе 12120,048 тис. грн. (15150,06 - 3030,012). (3.10)

При визначенні величини кредиторської заборгованості у складі поточних зобов'язань, обчислимо спочатку період обороту дебіторської

заборгованості, який в 2021 році становить 67 дні. Відповідно обсяг кредиторської заборгованості слід планувати так, щоб кошти від дебіторів надходили раніше, ніж потрібно буде сплачувати борги кредиторам, тобто період обороту кредиторської заборгованості має бути довшим, ніж у дебіторської. При такому періоді обігу та собівартості необхідний обсяг кредиторської заборгованості становитиме 8945,91 тис. грн. Звідси, величина короткострокових кредитів банків у сумі поточних зобов'язань дорівнюватиме :

Сума короткострокових кредитів = $15150,06 - 8945,91 = 6204,15$ тис.грн. (3.11)

Отримані розрахунки прогнозного балансу ТОВ «Пальміра» відобразимо в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Прогнозний баланс ТОВ «Пальміра» на 2021 рік

Актив	На початок планового періоду	На кінець планового періоду	Пасив	На початок планового періоду	На кінець планового періоду
Необоротні активи	15009	22963,77	Власний капітал всього	51500	44346,28
Оборотні активи всього	42688	65728,8	Довгострокові зобов'язання	348	29196,225
У тому числі:			Поточні зобов'язання всього	5849	15150,06
-запаси	33058	50578,74	У тому числі:		
-дебіторська заборгованість	8223	12120,048	- кредиторська заборгованість за товари	308	6204,15
-грошові кошти та їх еквіваленти	800	3030,012	- кредиторська заборгованість за розрахунками	5847	8945,91
Баланс	57696	88692,57	Баланс	57696	88692,57

При визначенні величини власного капіталу дотримуватимемося його частки хоча б 50% у загальній величині фінансових ресурсів товариства.

Вартість власного капіталу (Вк) дізнаємось за такими розрахунками:

Вартість власного капіталу = $88692,57 * 0,5 = 19566,225$ (тис. грн.). (3.12)

Отже, потреба у довгострокових коштах (ДК) становитиме

$ДК = 88692,57 - 44346,28 - 15150,06 = 29196,225$ (тис. грн.). (3.13)

Після проведених розрахунків можна зробити наступні висновки: валюта балансу збільшиться з 57696 тис.грн. до 88692,57 тис.грн. Ця зміна пояснюється збільшенням обсягу необоротних активів в структурі активу балансу до 22963,77 тис.грн. та поточними зобов'язаннями в пасивах до 15150,06 тис.грн. В плановому періоді обсяг дебіторської заборгованості збільшився до 12120,048 тис.грн. Структура пасивів ТОВ «Пальміра» зазнає в прогнозованому 2021 році таких змін: обсяг власного капіталу зменшився до 44346,28 тис.грн., але збільшились в структурі поточних зобов'язань кредиторська заборгованість за товари до 6204,15 тис. грн. та за розрахунками до 89692,91 тис.грн., а обсяг довгострокових зобов'язань збільшився у 84 рази до 29196,225 тис.грн. На основі розрахованих темпів росту виручки від реалізації продукції та собівартості продукції розраховуємо прогнозний звіт про фінансові результати ТОВ «Пальміра» (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2

Прогнозний звіт про фінансові результати ТОВ «Пальміра» на 2021 рік

Стаття	Звітний період	Плановий період	Зміни (+,-), тис.грн
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	41570,0	63602,1	22032,1
Собівартість реалізованої продукції	35173	53814,7	18641,7
Валовий прибуток	6397,0	9787,4	3390,4
Адміністративні витрати	2755,0	4215,2	1460,2
Інші операційні витрати	31,0	47,4	16,4
Фінансові результати від операційної діяльності	3614,0	5524,8	1910,8
Фінансові витрати	181,0	276,9	95,9
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування	3433,0	5247,9	1814,9
Чистий прибуток	3433,0	5247,9	1814,9

Отримані результати розраховані на основі коефіцієнту приросту виручки від реалізації та собівартості реалізованої продукції. Чистий дохід від реалізації продукції в плановому році збільшиться на 22032,1 тис.грн.,

собівартість реалізованої продукції збільшиться на 18641,7 тис.грн. На основі таких планових показників цих статей валовий прибуток становитиме 9787,4 тис.грн, що на 3390,4 тис.грн. перевищує значення 2020 року. Отже, ТОВ «Пальміра» таким чином збільшує фінансове забезпечення за рахунок позикових фінансових ресурсів, а це впливатиме на фінансову стійкість господарства та його фінансові показники. Такий прогнозний баланс забезпечуватиме виконання нормативів ліквідності підприємства. Аналітичне вирівнювання чистого прибутку ТОВ «Пальміра» за період 2016-2021рр. показано на рисунку 3.1.

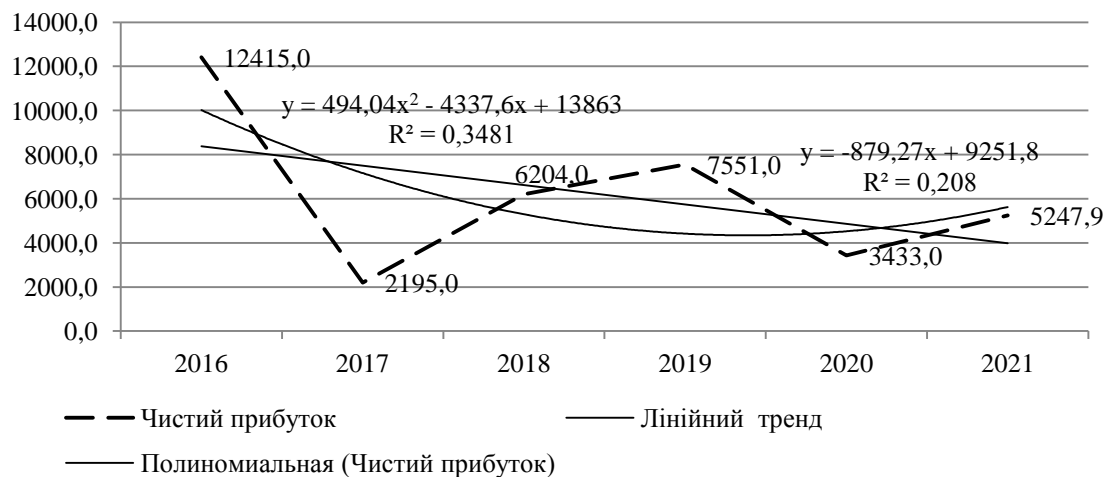

Рис. 3.2. Аналітичне вирівнювання чистого прибутку ТОВ «Пальміра» за період 2016-2021рр.

Прогнозування чистого прибутку в 2021 році за поліноміальним трендом, рівняння якого $y=494,04x^2-4337,6x+13863$, а коефіцієнт детермінації $R^2=3481$, $R=0,59$, що вказує на високу вирогідність максимальної величини і перевищує значення дослідженого показника та свідчить про позитивну динаміку. На основі аналітичного вирівнювання чистого прибутку та прогнозних розрахунків, видно, що підприємство отримає чистий прибуток, який складатиме 5247,9 тис.грн., а це на 1814,9 тис.грн. перевищує значення 2021 року.

3.3. Оптимізаційне моделювання управління оборотними активами ТОВ «Пальміра»

З метою проведення оптимізаційного моделювання удосконалення управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства введемо змінні в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Прогноз оборотних активів ТОВ «Пальміра» в 2020 році

Показник	Обсяг, тис.грн.	Питома вага, %	Прогноз 2021р.	Відхилення 2021р. до 2020р., +/-
Запаси (X6):	33058	77,44	50578,1	17520,1
виробничі запаси (X1)	5729	13,42	8765,0	3036,0
біологічні активи (X2)	940	2,20	1436,9	496,9
незавершене виробництво (X3)	15880	37,20	24296,3	8416,3
готова продукція (X4)	11449	26,82	17516,8	6067,8
Товари (X5)	0	0	0	0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги (X7)	940	2,20	1436,9	152,86
Дебіторська заборгованість за розрахунками:				
з бюджетом (X8)	193	0,45	293,9	100,9
Інша поточна дебіторська заборгованість (X9)	7090	16,61	10848,4	3758,4
Грошові кошти (X10)	800	1,87	1221,3	421,3
Інші оборотні активи (X11)	160	0,37	241,7	81,7
Всього оборотних активів (Y)	42688	100	65312,6	22624,6

Якщо запаси виразити за допомогою рівняння:

$$X6 = 13,42 * X1 + 2,2 * X2 + 37,2 * X3 + 26,82 * X4 + 0 * X5, \quad (3.14)$$

тоді підставимо розрахункові значення та отримаємо багатофакторне рівняння:

$$Y = 77,44 * X6 + 2,2 * X7 + 0,45 * X8 + 16,61 * X9 + 1,87 * X10 + 0,37 * X11 \quad (3.15)$$

При темпах приросту чистого доходу від реалізації продукції 153 % сума оборотних активів в 2021 році складатиме 65312,6 тис.грн., що на 22624,6 більше ніж в минулому 2020 році.

Застосувавши сучасну методику економіко-математичного моделювання за допомогою комп'ютерної програми MS Excel проведемо трендовий аналіз оборотних активів ТОВ «Пальміра». При використанні трендового аналізу застосовуються ряди динаміки та приріст ретроспективних показників за 5 останніх років у порівнянні їх з базисними значеннями. Інструментарій трендового аналізу дозволяє порівняти кожен позицію з рядом попередніх періодів (ретроспективний аналіз) та визначення основної тенденції динаміки показників [72, с.95]. Під трендовим аналізом в MS Excel розуміють МНК-апроксимацію однофакторних залежностей з використанням різних моделей: прямої лінії ($Y = a_0 + a_1X$), поліноміальної ($Y = a_0 + a_1X + a_2X^2 + \dots + a_nX^n$), логарифмічної ($Y = a + b \ln X$), експоненціальної ($y = e^{f(t)}$) та степеневі. Отримаємо рівняння лінійної та поліноміальної регресійної моделі впливу трендового аналізу вартості оборотних активів ТОВ «Пальміра» :

$$y=2907,8x+55345 \quad (3.16)$$

$$y=-10000x^2+72908x-37989 \quad (3.17)$$

Рис. 3.3. Динаміка та трендовий аналіз вартості оборотних активів ТОВ «Пальміра», тис. грн.

Значення коефіцієнту детермінації становить $R^2=0,007$ лінійної і $R^2 = 0,1837$ поліноміальної залежності, а коефіцієнту кореляції цієї регресійної моделі складає відповідно $D_{л}=0,0265$ і $D_{п}=0,4286$, що вказує на більш тісний взаємозв'язок останнього між дослідженими параметрами.

Згідно таблиці 3.3 та рисунку 3.3 зміну вартості оборотних активів досліджуваного сільськогосподарського підприємства найбільш точно характеризує лінійний тренд вартості оборотних активів ТОВ «Пальміра».

Представимо математичні розрахунки кореляційної моделі в допоміжній таблиці 3.4 для рівнянь тренду коефіцієнту оборотності оборотних активів ТОВ «Пальміра».

Таблиця 3.4

Допоміжна таблиця для розрахунків рівнянь тренду коефіцієнту оборотності оборотних активів

Вихідні дані		Елементи для розрахунку параметрів							
		$y_t = a_0 + a_1 * t$				$y_t = a_0 + a_1 * t + a_2 * t^2$			
Роки	коефіцієнт оборотності оборотних активів	t	t^2	yt	y _t	t^3	t^4	yt^2	y _t
2016	1,35	1	1	1,35	2,136	1	1	1,35	0,860286
2017	0,96	2	4	1,92	2,195	8	16	3,84	2,832857
2018	6,21	3	9	18,63	2,254	27	81	55,89	3,529714
2019	1,25	4	16	5	2,313	64	256	20	2,950857
2020	1,5	5	25	7,5	2,372	125	625	37,5	1,096286
2021	2,254								
5	11,27	15	55	34,4	11,27	225	979	118,58	11,3

Лінійне регресійне рівняння математичної моделі коефіцієнту оборотності оборотних активів ТОВ «Пальміра» матиме вигляд:

$$y = 0,0337x + 2,136 \quad (3.18)$$

Здійснивши підстановку розрахункових значень кореляційно-регресійної моделі можемо стверджувати, що при ретроспективному аналізі

апроксимується динаміка минулого розвитку і за коефіцієнтом апроксимації $R^2 = 0,001$, коефіцієнт кореляції складатиме $D=0,032$.

Математичне вираження поліноміального тренду коефіцієнту оборотності оборотних активів ТОВ «Пальміра» здійснено за допомогою наступного рівняння:

$$y = -0,255x^2 + 1,8187x - 0,244 \quad (3.19)$$

Аналізуючи поліноміальний тренд коефіцієнту оборотності оборотних активів ТОВ «Пальміра» отримаємо коефіцієнт апроксимації $R^2 = 0,1241$, при якому коефіцієнт кореляції становить $D=0,3523$, це говорить про щільну залежність аналізованих показників.

Графічна інтерпретація аналітичного вирівнювання коефіцієнту оборотності оборотних активів ТОВ «Пальміра» представлена на рисунку 3.4.

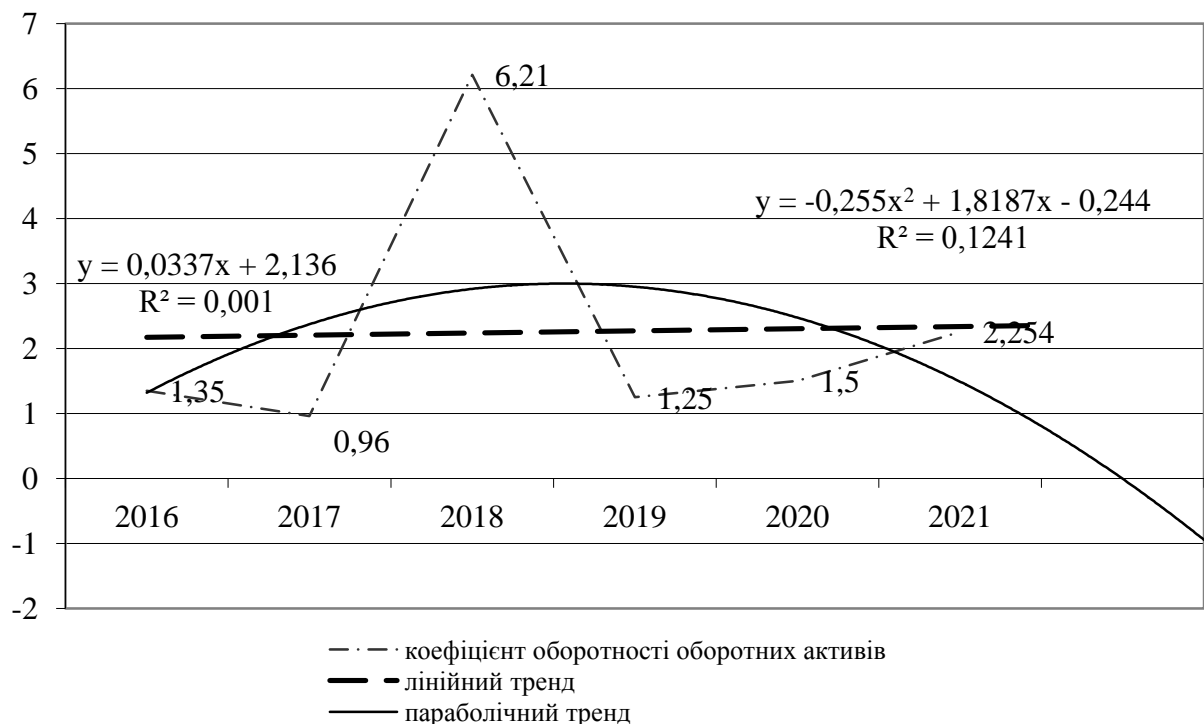

Рис. 3.4. Кореляційно-регресійна модель коефіцієнту оборотності оборотних активів ТОВ «Пальміра»

При проведенні аналітичного вирівнювання в ході здійснення кореляційно-регресійного аналізу коефіцієнту оборотності оборотних активів

ТОВ «Пальміра» отримано прогнозне значення даного показника в 2021 році - 2,254, що на 0,904 більше ніж в 2016 році, та на 0,754 – в порівнянні з 2020 роком. Таким чином простежується позитивна тенденція до збільшення економічних параметрів чистого доходу (виручки) від реалізації продукції, що припадає на одиницю інвестованих коштів в оборотні активи, і як наслідок, до зростання коефіцієнту оборотності оборотних активів ТОВ «Пальміра» в прогнозному періоді.

Висновки до розділу 3

1. Удосконалена модель фінансового механізму управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства включатиме такі елементи, як організаційна, процесуальна, інформаційна, функціональна підсистема, а також складові оборотних активів за видами, яким слід приділяти особливу увагу. Відокремлено особливу роль суб'єктів та об'єктів управління оборотними активами.

2. Після проведених розрахунків можна зробити наступні висновки: валюта балансу збільшиться з 57696 тис.грн. до 88692,57 тис.грн., що пояснюється збільшенням обсягу необоротних активів в структурі активу балансу до 22963,77 тис.грн. та поточними зобов'язаннями в пасивах до 15150,06 тис.грн. В плановому періоді обсяг дебіторської заборгованості збільшився до 12120,048 тис.грн. Структура пасивів ТОВ «Пальміра» зазнає в прогнозованому 2021 році таких змін: обсяг власного капіталу зменшився до 44346,28 тис.грн., але збільшились в структурі поточних зобов'язань кредиторська заборгованість за товари до 6204,15 тис. грн. та за розрахунками до 89692,91 тис.грн., а обсяг довгострокових зобов'язань збільшився у 84 рази до 29196,225 тис.грн. Чистий дохід від реалізації продукції в плановому році збільшиться на 22032,1 тис.грн., собівартість реалізованої продукції збільшиться на 18641,7 тис.грн. На основі таких планових показників цих статей валовий прибуток становитиме 9787,4 тис.грн, що на 3390,4 тис.грн. перевищує значення 2020 року. Отже, ТОВ «Пальміра» таким чином збільшує фінансове забезпечення за рахунок позикових фінансових ресурсів, а це впливатиме на фінансову стійкість господарства та його фінансові показники. Такий прогнозний баланс забезпечуватиме виконання нормативів ліквідності підприємства. На основі аналітичного вирівнювання чистого прибутку та прогнозних розрахунків,

видно, що підприємство отримає чистий прибуток, який складатиме 5247,9 тис.грн., а це на 1814,9 тис.грн. перевищує значення 2021 року.

3. При проведенні аналітичного вирівнювання в ході здійснення кореляційно-регресійного аналізу коефіцієнту оборотності оборотних активів ТОВ «Пальміра» отримано прогнозне значення даного показника в 2021 році - 2,254, що на 0,904 більше ніж в 2016 році, та на 0,754 – в порівнянні з 2020 роком. Таким чином простежується позитивна тенденція до збільшення економічних параметрів чистого доходу (виручки) від реалізації продукції, що припадає на одиницю інвестованих коштів в оборотні активи, і як наслідок, до зростання коефіцієнту оборотності оборотних активів ТОВ «Пальміра» в прогнозному періоді.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Проведені дослідження обраного напрямку дозволили зробити наступні висновки:

1. В ході вивчення теоретичних та методологічних аспектів визначено, що оборотний капітал є грошовим виразом оборотних активів та виступає частиною фінансових ресурсів сільськогосподарського підприємства вкладених в оборотні засоби та засоби обігу з метою забезпечення виробничого процесу та при ефективному використанні здатного приносити прибуток.

2. Серед показників ділової активності приділяється увага детальному аналізу коефіцієнтам використання оборотних активів, але немає єдиного встановленого нормативними актами підходу чи методики щодо оцінки коефіцієнти ділової активності підприємств, тому господарюючі суб'єкти, в тому числі і сільськогосподарські, самостійно обирають таку систему.

Розглядаючи фінансові показники, які характеризують ступінь ефективності використання оборотних активів в сільськогосподарських підприємствах, слід зазначити, що на них впливають певні фактори. Серед таких факторів відзначимо: обсяги виручки (чистого доходу) від реалізації продукції, оборотний капітал (вартість оборотних активів або обігові кошти), обсяги запасів, готової продукції, незавершеного виробництва, дебіторської і кредиторської заборгованості, а також їх питома вага та співвідношення в структурі активів сільськогосподарського підприємства.

3. Охарактеризовано структуру та складові фінансового механізму управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства, який створює оптимальні умови та дозволить приймати ефективні управлінські рішення щодо управління оборотними активами підприємства. Таким чином, механізм управління оборотними активами включає взаємозалежні елементи, поєднання яких здатне підвищити ефективність використання обігових коштів та мінімізувати фінансові втрати сільськогосподарського підприємства.

4. Виробничо-господарська діяльність ТОВ «Пальміра» пов'язана з вирощуванням зернових і зернобобових культур, реалізації виробленої сільськогосподарської продукції, надання послуг по очищуванню зерна, збиранню зернових, вирощування соняшнику, пшениці та виробництво продукції тваринництва – свиней, а останнім часом і ВРХ. Протягом 2016-2020 рр. загальна земельна площа ТОВ «Пальміра» зросла на 2,94 %, площа сільськогосподарських угідь підприємства збільшилась на 537 га або 43,24 %, на 1 працівника в 2016р. припадало 17,49 га сільськогосподарських угідь, а в 2020 р. кількість земельної площі збільшилась на 72 га. Фондозабезпеченість в розрахунку на 100 га с.-г. угідь збільшилась на 36,7% та фондоозброєність праці в розрахунку на 1 середньорічного працівника - на 71,5%, а фондвіддача в розрахунку на 100 грн. основних фондів знизилась на 24,2%, що пов'язано зі зниженням обсягу виручки підприємства. Вартість оборотних фондів в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь становить в 2020 році 2339 тис. грн., що на 60,3% більше ніж в 2016 році. Рівень рентабельності зменшився в 2020 році, а саме склав 9,76%, це на 66,96 відсоткових пункти менше порівняно з 2016 р.

5. Аналіз показників майнового стану ТОВ «Пальміра» за 2016-2020 роки свідчить, що частка основних засобів в активах підприємства сфері зменшилась на 9,2%. Частка обігових коштів у виробничій сфері знизилась на 59,6%, при цьому частка оборотних виробничих активів стала менше на 58,77%, що в цілому негативно вплинуло на ефективну роботу підприємства. Коефіцієнт оновлення основних засобів зменшився на 4,98%. В досліджених роках коефіцієнт їх зносу підвищився на 28,14%. За цей же період коефіцієнт мобільності активів став більшим на 11,5%. Знизились такі показники рентабельності підприємства – від звичайної діяльності – на 0,3047, капіталу(активів) за чистим прибутком – на 0,2584, власного капіталу на 0,3203. В 2020 році прослідковується динаміка зростання рівня рентабельності реалізованої продукції за прибутком від операційної діяльності до 0,8694 та рентабельності реалізованої продукції за чистим

прибутком до 0,8258. Власні обігові кошти на протязі досліджених років збільшились на 63,77% або 14345,0 тис.грн., маневреність власних обігових коштів підвищилась в 3,11 рази, а коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів на 132,75%. Одночасно зменшились такі показники як: коефіцієнт покриття запасів на 6,95%, коефіцієнт фінансової незалежності також став меншим на 5,6%, фінансової стабільності на 45,22%, коефіцієнту фінансової стійкості на 5,6%, що свідчить про збільшення використання позикових джерел фінансових ресурсів в підприємстві. Про це свідчить збільшення коефіцієнту концентрації позикового капіталу на 81,67%. Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття) збільшився на 5,94, а коефіцієнт співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості незначно збільшився на 26,56. Протягом дослідженого періоду в ТОВ «Пальміра» дещо погіршилися показники ділової активності. Так, коефіцієнт трансформації (оборотності активів) по підприємству порівняно з 2016 р. зменшився на 91,46% і в 2020 р. становив 0,052, тобто на 1 грн. оборотних активів припадало 0,052 грн. виручки від реалізації продукції. Значення коефіцієнту оборотності запасів в 2016-2020 рр. знизилося з 3,069 до 0,723, тобто на 76, 36% (рис.2.7), а коефіцієнту дебіторської заборгованості – на 95,73. В розмірі та структурі власного капіталу ТОВ «Пальміра», а саме відбулося збільшення власного капіталу на 60,5% або на 19415 тис. грн., порівняно з 2016 р., в тому числі за рахунок зростання нерозподіленого прибутку на 67,9% або 19328 тис.грн.

6. Аналіз джерел фінансування обігових коштів зробимо показав, що обігові кошти ТОВ «Пальміра» протягом досліджених років зросли на 69,24% або 23606 тис.грн. В підприємстві обсяг джерел утворення обігових коштів збільшився за рахунок позикового капіталу в 3 рази, а власного капіталу – на 60,5%. При аналізі динаміки складу та структури джерел фінансування ТОВ «Пальміра» за 2016 – 2020 рр. необхідно зазначити, що власний капітал займає більшу частку, ніж позиковий. В той же час відбулося зростання не тільки частки позикового капіталу, але й його розміру на 19415 тис. грн.

Довгостроковим зобов'язанням належить найбільша питома вага в 2019 році – 29,99%, і в 2020 році – 5,62 %. Кредиторська заборгованість за товари становить 0,53%, що менше на 0,38 процентних пункти ніж в 2016 році, а короткострокові кредити банків відсутні з 2018 р. по 2020р. Проведений аналіз динаміки коефіцієнту трансформації ТОВ «Пальміра» свідчить, що впродовж 2016-2020 рр. відбувається суттєве зростання показника на 12,59, що пояснюється значним збільшення вартості активів підприємства на 70,04% або 23878 тис.грн., яке характеризує обіговість активів з позитивної сторони.

7. В роботі удосконалена модель фінансового механізму управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства включатиме такі елементи, як організаційна, процесуальна, інформаційна, функціональна підсистема, а також складові оборотних активів за видами, яким слід приділяти особливу увагу. Відокремлено особливу роль суб'єктів та об'єктів управління оборотними активами.

8. Після проведених розрахунків можна зробити наступні висновки: валюта балансу збільшиться з 57696 тис.грн. до 88692,57 тис.грн., що пояснюється збільшенням обсягу необоротних активів в структурі активу балансу до 22963,77 тис.грн. та поточними зобов'язаннями в пасивах до 15150,06 тис.грн. В плановому періоді обсяг дебіторської заборгованості збільшився до 12120,048 тис.грн. Структура пасивів ТОВ «Пальміра» зазнає в прогнозному 2021 році таких змін: обсяг власного капіталу зменшився до 44346,28 тис.грн., але збільшились в структурі поточних зобов'язань кредиторська заборгованість за товари до 6204,15 тис. грн. та за розрахунками до 89692,91 тис.грн., а обсяг довгострокових зобов'язань збільшився у 84 рази до 29196,225 тис.грн. Чистий дохід від реалізації продукції в плановому році збільшиться на 22032,1 тис.грн., собівартість реалізованої продукції збільшиться на 18641,7 тис.грн. На основі таких планових показників цих статей валовий прибуток становитиме 9787,4 тис.грн, що на 3390,4 тис.грн. перевищує значення 2020 року. Отже, ТОВ

«Пальміра» таким чином збільшує фінансове забезпечення за рахунок позикових фінансових ресурсів, а це впливатиме на фінансову стійкість господарства та його фінансові показники. Такий прогнозний баланс забезпечуватиме виконання нормативів ліквідності підприємства. На основі аналітичного вирівнювання чистого прибутку та прогнозних розрахунків, видно, що підприємство отримає чистий прибуток, який складатиме 5247,9 тис.грн., а це на 1814,9 тис.грн. перевищує значення 2021 року.

9. При проведенні аналітичного вирівнювання в ході здійснення кореляційно-регресійного аналізу коефіцієнту оборотності оборотних активів ТОВ «Пальміра» отримано прогнозне значення даного показника в 2021 році - 2,254, що на 0,904 більше ніж в 2016 році, та на 0,754 – в порівнянні з 2020 роком. Таким чином простежується позитивна тенденція до збільшення економічних параметрів чистого доходу (виручки) від реалізації продукції, що припадає на одиницю інвестованих коштів в оборотні активи, і як наслідок, до зростання коефіцієнту оборотності оборотних активів ТОВ «Пальміра» в прогнозному періоді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамчук М.Ю. Фінансовий облік: конспект лекцій / М.Ю. Абрамчук, Ю.Г. Гуменна, І.В. Тютюнник, П.М. Рубанов. Суми: Сумський державний університет, 2018. 395 с.
2. Бетехтіна Л.О. Економічна сутність оборотного капіталу підприємства / Держава і регіони. Серія. Економіка і підприємництво. 2006. № 6. С. 378-381.
3. Біла О. Г. Робочий капітал – передумова поточної ліквідності підприємств / Фінанси України. 2013. № 10. С. 56 – 61.
4. Білейченко О. Структура обігових коштів в умовах ринкової економіки / Фінанси України. 2012. №5. С. 70 – 72.
5. Бланк И. А. Финансовый менеджмент: Учебный курс. /И. А. Бланк. 2-е изд., перероб. и доп. К.: Эльга, Ника. Центр, 2014. 656с.
6. Бланк И.А. Управление использованием капитала / Бланк И.А. К.: Ника-Центр, Эльга, 2002. 566 с.
7. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: учеб. курс / И.А. Бланк. К.: Ника Центр, 2010. 528 с.
8. Бондар Н. Економіка підприємства: Навч. Посіб.– К.: Вид-во А.С.К., 2014. 400 с.
9. Бондар Н.Н. Экономика предприятия: навчальний посібник / Н.Н. Бондар. Київ: Бібліогр, 2017. 321с.
10. Боровик О. А. Аналіз динаміки оборотних коштів за видами економічної діяльності / Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. 2011. Вип. 2. С. 25 – 99.
11. Бригхем Ю.Ф. Энциклопедия финансового менеджмента / Ю.Ф. Бригхем. М. : Экономика, 1998. С. 823.
12. Бровко Л.І., Юрченко А.А., Королькова Т.В. Оптимізація оборотних активів та їх вплив на діяльність підприємства. / Інвестиції :

практика та досвід. 2021. № 2. С. 16-22. – URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2021/5.pdf.

13. Бутинець Т.А. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу / Т.А. Бутинець. Житомир: Житомирський держ. технол. університет, 2014.

14. Бутинець Ф. Ф. Економічний аналіз: Навчальний посібник. / Житомир: Рута, 2003. 680с.

15. Ватченко О.Б. Політика управління оборотним капіталом на підприємстві / Вісник Сумського національного аграрного університету. 2013. №1. С. 99 – 101.

16. Гаркуша С. А. Інформаційне забезпечення та нормативне регулювання оцінки фінансового стану підприємств / Економіка АПК. 2019. №1. С. 353 – 359.

17. Герасимчук В. Г. Діагностика, стратегія, ефективність /В. Г. Герасимчук. К.: вища школа, 2015. 256с.

18. Голубко А.І. Управління оборотними активами підприємства / Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. 2018. - URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/allfm/allfm2018/paper/view/4521>

19. Гришова І. Ю. Шляхи нейтралізація ризиків використання оборотних засобів машинобудівних підприємств / Формування ринкових відносин. 2014. № 9. С. 86-88.

20. Губарик О.М. Оборотний капітал в управлінському обліку підприємства / АгроСвіт. 2010. № 20. С. 25-28.

21. Другус Г. М. Механізм формування оборотних активів підприємства / Вісник Сумського національного аграрного університету. 2011. №1. С. 370 – 373.

22. Економіка підприємства / П.П. Руснак, В. Г. Андрійчук, А. А. Ільєнко та ін.; За ред. П. П. Руснака. Біла Церква, 2013. 256с.

23. Економіка підприємства: підруч. за заг. редакцією Й. М. Петрович. 2-е вид., виправл. Львів : "Магнолія 2006", 2008. С. 115–119.
24. Економіка підприємства: Підручник / За ред. А. В. Шегди. К.: Знання, 2016. 614 с.
25. Економіка підприємства: Підручник / За ред.. С. В. Покропивного. – 2-ге вид., перероб. та доп. К.: КНЕУ, 2011. 528с.
26. Економічна енциклопедія: у трьох томах. / Редкол.: С. Мочерний (відп. ред.) та ін. К.: Видавничий центр «Академія», 2001. 848с.
27. Єпіфанова І.Ю. Фінансовий аналіз та звітність: практикум / І.Ю. Єпіфанова, В.В. Джеджула. Вінниця: ВНТУ, 2017. 143 с.
28. Жмайлова О. Г., Стрілець В. В., Костенко М. В. Взаємозв'язок оборотності активів і кредиторської заборгованості в підприємствах аграрної сфери Сумської області / Вісник Сумського національного аграрного університету. Вип. 6-7. Суми: СНАУ, 2010. 453. С. 259-262.
29. Іванова М. В. Стимулювання працівників промислового підприємства щодо ефективного управління оборотними коштами // Регіональна економіка. 2016. №1. С. 183 – 191.
30. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / 2-ге вид., перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2015. 302 с.
31. Ізмайлова К. В. Аналіз джерел формування активів / Фінанси України. 2015. № 8. С. 67 – 74.
32. Канцедал Н.Ю., Клімович І.М., Ганін В.П. Окремі питання управління оборотними активами підприємства 8 Економіка та держава. 2019. №11. С.103-107. – URL: http://www.economy.in.ua/pdf/11_2019/23.pdf.
33. Капітал, основні та оборотні засоби підприємства : навч. посіб. за заг. редакцією П. В. Круш, О. В. Клименко, В. О. Гулевич. К. : Центр учбової літератури, 2008. С. 189–191.
34. Катан Л.І. Фінансування і кредитування АПК: навч. посіб. / Л.І. Катан, Ю.В. Масюк, С.О. Корецька, Л.І. Бровко та інші. К.: ТОВ"ДКС центр", 2012. 300 с.

35. Кирилова О. В. Дослідження сутності оборотних засобів / О. В. Кирилова / Аграрний вісник. 2018. С. 150 – 152.
36. Кігель В.Р. Методи і моделі прийняття рішень в ринковій економіці: монографія / В.Р. Кігель. К. : ЦУЛ, 2003. 200 с.
37. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / 2-ге вид., перероб. та доп. - К.: ЦУЛ, 2012. 496 с.
38. Ковалев В.В. Курс фінансового менеджмента / В.В. Ковалев. М.: ТК Велби, Проспект, 2008. 448 с.
39. Ковальчук І. В. Економіка підприємства : навч. посіб. К.: Знання, 2008. С. 203–204.
40. Кодацький В. П. Оцінка фінансового стану суб'єктів господарювання / Економіка АПК. 2017. №12. С. 74 – 76.
41. Кодацький В.П. Шляхи ефективного управління оборотними активами промислових підприємств / Актуальні проблеми економіки. 2010. № 4. С. 271-274.
42. Коласс Б. Управление финансовой деятельностью предприятия. Проблемы, концепции, методы: пер. с француз. /общ. ред. Я.В. Воколова // Б. Коласс. М. : Финансы, ЮНИТИ, 1997. 576 с.
43. Колодяжна К. А. Управління оборотними активами і їхня роль в діяльності підприємств / Торгівля і ринок України. 2009. Т. 2. С. 76–82.
44. Кононова О. О. Економічна сутність оборотних коштів / Інвестиції: практика та досвід. 2017. №24. С. 21 – 24.
45. Коробов М. Я. Фінансово – економічний аналіз підприємств: навч. посіб. /М. Я. Коробов. К.: Т – во "Знання", КОО. 2014. С. 15 – 39.
46. Котляр М. П. Аналіз фінансового стану підприємства / Фінанси України. 2014. №5. С. 99 – 104.
47. Кравченко І. В. Сутність оборотного капіталу як фінансово – економічної категорії: / Вісник аграрної науки Причорномор'я . Вип. 2 (40): Науково – теоретичний фаховий журнал. Миколаїв: МДАУ. 2019. С. 132 – 137.

48. Кравченко О.С., Іванова Г.М. Оборотні активи: сутність, особливості формування та місце в фінансово-економічному механізмі управління підприємством / Вісник Хмельницького національного університету. 2011. №5. Т.2. С. 29-32. – URL : http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_5_2/029-032.pdf.

49. Кузьмін О. Є. Планування фінансово – економічних показників діяльності підприємства / Фінанси України. 2015. №11. С. 93 – 102.

50. Кулакова С.Ю., Лозовський Д.М. Методологічні аспекти управління оборотними засобами підприємства/ Ефективна економіка. 2013. №11. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2516>.

51. Лавров Є. А. Інформаційні технології обліку на підприємствах: Навчальний посібник. / Є. А. Лавров, Н.Б. Пасько, Г.А. Смоляров, А.О. Курило. Суми: "Довкілля", 2007. 122с.

52. Лагун М. І. Методичні аспекти аналізу фінансового стану підприємств у контексті прийняття управлінських рішень / Формування ринкових відносин в Україні. 2017. Вып. 7. С. 109 – 113.

53. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз об'єктів господарювання : монографія / Л.А. Лахтіонова. К. : КНЕУ, 2011. 387 с.

54. Лелюк О. О. Оцінка розміру та структури капіталу промислових підприємств / Економіка АПК. 2018. №1. С. 101 – 106.

55. Лиса О. В. Вплив структури оборотних активів на показники фінансового стану підприємства / Економіка та управління. 2016. №6. С. 33 – 37.

56. Лиса О. В. Методичні питання нормування оборотного капіталу підприємства / Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: фінанси і кредит. 2016. № 1. С.73 – 76.

57. Лиса О. В. Особливості визначення потреби підприємства в оборотному капіталі / Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць: Т. III. Д.: ДНУ, 2016. Вип. 217. С. 598–603.

58. Левкович О.В., Мироненко І.О. Оцінка та шляхи покращення ефективності використання необоротних активів підприємства / Бізнес-інформ. 2020. №5. С.312-319.

59. Лукаш С. М. Проблеми ефективного використання оборотних активів в сучасних ринкових умовах / Вісник Сумського національного аграрного університету. Вип.1. №3. 2018. С. 62 – 64.

60. Маргасова В. І. Стратегія управління оборотним капіталом / Вісник Національної академії. 2017. №1. С. 218 – 224.

61. Маркс К. Капітал /К. Маркс. М.: Политиздат. 1984. 1380с.

62. Мартиненко В. П. Напрямки стабілізації фінансового стану підприємств промисловості / Формування ринкових відносин в Україні. 2011. Вип. 7. С. 43 – 46.

63. Мартиненко В. П. Оцінка сучасного стану конкурентоспроможності промислового підприємства / Формування ринкових відносин в Україні. 2014. Вип. 7. С. 109 – 113.

64. Мездриков Ю.В. Аналіз джерел формування оборотного капіталу / Економічний аналіз : теорія і практика 2017. № 8. С. 14–18.

65. Міценко Н. І. Фінансовий аналіз як метод діагностики фінансового стану підприємства / Нормування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. 2018. Вип. 2. С. 192 – 196.

66. Моляков Д.С. Теорія фінансів підприємств: Навч.посіб. / Д.С. Моляков, Е.І. Шохін. – К.: Фінанси і статистика, 2014. 112 с.

67. Музичка О.С. Сутність управління оборотними активами підприємства / 2010. С. 62-64. – URL : <http://repository.vsau.org/getfile.php/2722.pdf>.

68. Насібова О.В., Придатченко Б.Ю. Теоретичні аспекти оптимізації оборотних коштів підприємства / Економіка і суспільство: Мукачівський державний університет. Сер.Гроші, фінанси і кредит. 2018. Вип18. С. 794-800. – URL : https://economyandsociety.in.ua/journals/18_ukr/111.pdf.

69. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства Фінансів України, затверджений 07.02.2003 р. № 73. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z033613#Text>.

70. Нечай Н.М. Облікова політика: навчальний посібник / Н.М. Нечай. Київ: Знання, 2015. 432 с.

71. Носов П.Л. Сучасна класифікація оборотних активів / Економіка і держава. 2008. № 7. С. 43-46.

72. Нужна О. А. Оптимізація структури основних і оборотних засобів як важливий чинник конкурентоспроможності підприємств / Економіка АПК. 2012. №7. С. 91 – 99.

73. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посібник. - 2-ге вид., доп. і перероб. К.: КНЕУ, 2002. 240 с.

74. Панадій О.П. Наукові підходи до класифікації оборотних активів / Облік і фінанси АПК: освітній портал. – URL: <http://magazine.faaf.org.ua/naukovi-pidhodi-do-klasifikacii-oborotnih-aktiviv-silskogospodarskih-pidpriemstv.html>.

75. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: підручник / [А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.]; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. - 6-те вид., перероб. та допов. - К.: КНЕУ, 2006. – 552 с.

76. Подольська В. О., Яріш О.В. Фінансовий аналіз: Навч. Посібник. – К.: Центр навчальної літератури. 2017. 488с.

77. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: підручник / С.Ф. Покропивний. –2-ге вид., перероб. та доп. К.: КНЕУ, 2001. 528 с.

78. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість" зі змінами і доповненнями від 8 жовтня 1999 року № 247. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z072599#Text>.

79. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси" зі змінами і доповненнями від 20 жовтня 1999 року № 246. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> .

80. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №2 «Баланс», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99 р. №87, зареєстроване в Мінюсті України 21.06. 99 р. Під № 396/3689 з наступними змінами.

81. Попазова О. В. Економічна сутність управління оборотним капіталом // Інвестиції: практика та досвід. 2017. №5. С. 33 – 36с.

82. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: закон України від 16.07.1999 № 996XIV (в редакції від 30.09.2015р.): Верховна Рада України. – URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/99614](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/99614).

83. Римарчук А. М. Економічна сутність оборотних активів та їх класифікація / Формування ринкових відносин в Україні. 2010. №7 (110). С. 64–70.

84. Руденко А. В. Управління потоками капіталів у сучасній бізнес-моделі функціонування транснаціональних корпорацій : монографія / А.В. Руденко. К. : Кондор, 2014. 480 с.

85. Савицька Г. В. Теорія аналізу господарської діяльності: Навч.посібник: Київ, 2015. 281с.

86. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навчальний посібник / Г.В. Савицька, Київ: Знання, 2009. 662 с.

87. Сікора І. М. Особливості методики оцінки оборотних активів на виробничих підприємствах / Бух. облік. 2018. №9. С. 13 – 18.

88. Слав'юк Р.А. Фінанси підприємств: навчальний посібник / Р.А. Слав'юк. Луцьк: Ред.вид. відд. "Вежа" Волин. держ. унту ім. Лесі Українки, 2001. 460 с.

89. Сорока І. Г., Ростиславов Б. Ф. Чинники впливу на ефективність функціонування оборотного капіталу / Регіональна економіка. 2018. С.28–35.

90. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства: навч. посіб. / Н.В. Тарасенко. К.: Алерта, 2003. 485 с.
91. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств: Навч. посібник. - К.: Ельга, Ніка Центр, 2014. 360 с.
92. Фінанси підприємств: Підручник/ керівник авт. кол. і наук. ред. проф.Поддєрьогін А.М. - 6-те вид. перероб і доп. - К.: КНЕУ, 2016. 552 с.
93. Хліпальська В. Вплив оцінки вартості засобів оборотного капіталу на фінансові результати підприємства / Бухгалтерський облік і аудит. 2015. № 6. С. 30 – 38.
94. Хоркін Р. Механізм управління оборотним капіталом підприємств /Р. Хоркін// Регіональна економіка. 2016. №1. С.20-24.
95. Хотомлянський О.Л. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства / Фінанси України. 2017. №1. С. 35-44.
96. Хохлов В.В. Оцінка ефективності використання фінансів підприємств в умовах ринкової економіки / В.В. Хохлов. М. : Вища школа, 2006. 212 с.
97. Чухно І.С. Удосконалення системи обліку, контролю і аналізу ефективного використання оборотних активів підприємства. – URL: <http://intkonf.org/udoskonalennya-obliku-kontrolyu-i-analizu-oborotnih-aktiviv-pidприємства>.
98. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: підручник / В.М. Шелудько; Київ. нац. Ун-т ім. Т. Шевченка. 2ге вид., стер. К.: «Знання», 2013. 375 с.
99. Ярошевич Н.Б. Фінанси підприємства: навч. посіб. Київ: Видавництво: «Знання», 2012. 341 с.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Склад і динаміка товарної продукції ТОВ «Пальміра»

Вид продукції	2016 р.		2017р.		2018р.		2019р.		2020 р.		Відхилення 2020р. до 2016р. (+,-)
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
Пшениця озима	11538,67	45,76	6455,5	16,73	9241,6	27,95	9585,15	25,86	11292,5	27,17	-246,17
Кукурудза	-	-	920,87	2,39	539,66	1,63	138,7	0,37	1057,9	2,54	1057,9
Ячмінь	3360,34	13,33	2205,99	5,72	1829,34	5,53	4078,4	11,00	-	-	-3360,34
Просо	963,86	3,82	21,042	0,05	168,17	0,51	277	0,75	67,2	0,16	-896,66
Горох	-	-	260,12	0,67	450,65	1,36	100,9	0,27	514	1,24	514
Льон	-	-	-	-	-	-	-	-	6179,8	14,87	6179,8
Соняшник	5729,24	22,72	17823,39	46,20	10790,6	32,64	21134,7	57,02	16503,7	39,70	10774,46
Гірчиця	-	-	-	-	-	-	8,34	0,02	-	-	0
Ріпак	531,95	2,11	7591,98	19,68	6600,22	19,96	852,6	2,30	-	-	-531,95
Зернові і зернобобові всього	15862,87	62,91	9863,5	25,57	12229,4	36,99	14180,15	38,26	12933,1	31,11	-2929,77
Продукція рослинництва всього	22124,06	87,74	35464,27	91,94	29620,2	89,60	36175,79	97,60	35616,6	85,68	13492,54
ВРХ	-	-	-	-	2956,3	8,94	504,35	1,36	4815,4	11,58	4815,4
Свині	2528,13	10,03	2765,6	7,17	-	-	-	-	-	-	-2528,13
Птиця	68,12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-68,12
Продукція тваринництва всього	2528,25	10,03	2765,6	7,17	2956,3	8,94	504,35	1,36	4815,4	11,58	2287,15
Послуги в с/г	562,69	2,23	345,13	0,89	482,48	1,46	386,86	1,04	1138	2,74	575,31
Всього по підприємству	25215	100	38575	100	33059	100	37067	100	41570,0	100	16355

